

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

RYHMÄSTÄ KIPINÄÄ-

Asiakkaiden kokemuksia ryhmänohjauksen
merkityksestä kuntoutumiseen OVI-
työpajalla

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi (AMK)
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Sanna Laine
Suvi Lindqvist
Susanna Peltola

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

LAINEN, SANNA; LINDQVIST, SUVI & PELTOLA, SUSANNA:

RYHMÄSTÄ KIPINÄÄ- Asiakkaiden kokemuksia ryhmänohjauksen merkityksestä kuntoutumiseen OVI-työpajalla

Sosiaalipedagogisen aikuistyön opinnäytetyö, 62 sivua, 9 liitesivua

Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Lahden kaupungin kuntouttavan työtoiminnan ja Lahden kaupungin sosiaalitoimen OVI-työpajan kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia asiakkaiden kokemukset ryhmänohjauksen merkityksestä kuntoutumiseen olivat KIPINÄ-ryhmässä. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa yhteistyökumppanille OVI-työpajalle tietoa, jota voidaan käyttää hyödyksi kuntouttavan työtoiminnan kehittämisessä.

Opinnäytetyö koostuu sekä tutkimuksellisesta että toiminnallisesta osasta. Tutkimuksellinen osuus on luonteeltaan laadullinen tutkimus, jossa menetelminä on käytetty osallistuvaa havainnointia ja teemahaastattelua. Haastattelun teemat pohjautuivat KIPINÄ-ryhmän sisältöön, joka perustui kuntouttavaan työtoimintaan liittyviin teorioihin ja aiempiin tutkimuksiin. Toiminnallinen osuus koostuu itse suunnittelemastamme KIPINÄ-ryhmästä. KIPINÄ-ryhmä kokoontui kuusi kertaa loka-marraskuussa 2013.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että KIPINÄ-ryhmällä oli positiivisia merkityksiä asiakkaiden kuntoutumiseen. Asiakkaat pitivät tärkeinä erityisesti erilaisia vierailukäyntejä, jotka liittyivät työ- ja hyvinvointiteemoihin. Ryhmää suunnitellessamme työelämään ja hyvinvointiin liittyvät teemat nousivatkin keskeisiksi. Niiden merkitys korostui myös aiemmissä tutkimuksissa.

Lisäksi KIPINÄ-ryhmä tarjosi asiakkaille vaihtelua arkeen, sosiaalisia kontakteja, vertaistukea ja mielekästä tekemistä. Lisäksi ryhmä tuki asiakkaiden osallisuuden vahvistumista ja tarjosi heille mahdollisuuden tulla kuulluksi. Sekä meidän että KIPINÄ-ryhmän asiakkaiden mielestä pienellä kehittämisellä ryhmä voisi olla pysyvä osa kuntouttavaa työtoimintaa OVI-työpajalla.

Avainsanat: kuntouttava työtoiminta, ryhmänohjaus, työhönkuntoutus, osallisuus, osallistuva havainnointi

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

LAINEN, SANNA; LINDQVIST, SUVI & PELTOLA, SUSANNA:

SPARK FROM THE GROUP- Clients' experiences about the importance of team guidance on rehabilitation in the OVI-workshop

Bachelor's Thesis in Social pedagogy work with adults, 62 pages, 9 pages of appendices

Spring 2014

ABSTRACT

The bachelor's thesis was carried out in co-operation with the rehabilitative work activities and the social welfare OVI-workshop in Lahti. The goal of the bachelor's thesis was to clarify what were clients' experiences about the importance of group counselling for the rehabilitation in group KIPINÄ. The objective of the research was to produce information for the co-operating partner OVI-workshop that can be utilized in improving rehabilitative work activities.

The bachelor's thesis consists of both research and functional part. The research part is, in its nature, qualitative research where the used methods are participatory observation and theme interview. The themes of the interview are based on the content of the group KIPINÄ, and the group's content is based on theories of rehabilitative work activities and earlier research. The functional part consists of group KIPINÄ, which is planned by us. The group KIPINÄ gathered six times during October and November 2013.

According to the results of the research, it can be noted that the group KIPINÄ had some positive influence on the rehabilitation of the clients. The clients considered especially important the different visits which were related to work- and welfare-themes. While we were planning our group, the themes of work and welfare stood out to be crucial. Their importance was highlighted also in earlier research.

The group KIPINÄ also offered the clients some change to their everyday life, social contacts, peer support and something meaningful to do. The group also helped to support the participation of the clients and offered them a chance to become heard. Both we and the members of the KIPINÄ group thought that with a little improving the group could be a permanent part of rehabilitative work activities in OVI-workshop.

Key words: rehabilitative work activities, group counseling, occupational rehabilitation, participation, participatory observation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	3
2.1	Tavoite ja tarkoitus	3
2.2	Tuotoksen hyödynnettävyys	4
2.3	Aikataulu	4
3	KIPINÄ-RYHMÄ	5
3.1	KIPINÄN kohderyhmä	5
3.2	KIPINÄ-ryhmän sisältö	6
3.3	Lomakkeet ja haastattelu tiedonkeruun apuna	8
4	OVI-TYÖPAJA JA TYÖTTÖMYYS	10
4.1	Kuntouttava työtoiminta työllistymisen tukena	10
4.2	OVI-työpaja	11
4.3	Työttömyys Suomessa ja Lahden alueella	12
4.4	Työttömyyden taloudelliset vaikutukset	15
5	KUNTOUTUKSEN MONIMUOTOISUUS	18
5.1	Näkökulmia kuntoutukseen	18
5.2	Kuntouttava työtoiminta	20
5.3	Työhönkuntoutus	21
5.4	Sosiaalinen kuntoutus	22
5.5	Ammatillinen kuntoutus	24
5.6	Paltamon malli	25
6	OHJAUSTA JA OSALLISUUTTA	28
6.1	Ryhmä ja ryhmän merkitys sen jäsenille	28
6.2	Ryhmäohjaus	30
6.3	Osallisuus ryhmässä	31
7	TUTKIMUKSEN TEORIAA	34
7.1	Aiempia tutkimuksia	34
7.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	37
7.3	Aineistonkeruu ja käsittely	40
8	TUTKIMUSMENETELMÄT	42
8.1	Osallistuva havainnointi	42

8.2	Teemahaastattelu	43
9	KIPINÄ- ASIAKKAIDEN KOKEMUKSIA	46
9.1	Ryhmän ohjelman onnistuminen ja asiakkaiden osallisuus ohjelman rakentamisessa	46
9.2	Ohjaajien onnistuminen	48
9.3	Asiakkaiden odotukset ja niiden toteutuminen ryhmän suhteen	49
9.4	Ryhmä työtoimintapaikkana	50
10	YHTEENVETO	52
11	POHDINTA	59
	LÄHTEET	63
	LIITTEET	71

1 JOHDANTO

Suomi on hyvinvointivaltio, mutta sosiaaliset ongelmat eivät ole kuitenkaan vähentyneet. Sosiaalihuoltolain uudistuksen loppuraportin mukaan väestön tuloerot ovat kasvaneet, toimeentulo-ongelmat ovat lisääntyneet ja etenkin lapsiperheiden köyhyys on kasvanut. (Sillanauke, Väärälä, Vuorinen, Kuusisto, Iivonen, Säntti, Äijö & Palola 2012, 98.) Köyhyys ja syrjäytyminen kulkevat usein käsi kädessä vaikeuttaen ihmisen normaalia osallistumista yhteiskunnan toimintoihin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013).

Näiden yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuun ja ennaltaehkäisyyn tarvitaan useiden eri hallinnonalojen konkreettisia toimia ja pitkäjänteistä yhteistyötä, ennen kuin pelkän sosiaaliturvan varassa eläminen on osa entistä useamman ihmisen arkea (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013). Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012–2015 nimeää yhdeksi tavoitteekseen pitkäaikaistyöttömien ja vaikeasti työllistyvien työelämäosallisuuden edistämisen uudistamalla aikuissosiaalityön menetelmiä sekä tehostamalla sosiaalista työllistämistä ja kuntouttavaa työtoimintaa (KASTE 2013, 20).

Kuntouttava työtoiminta on siis aiheena hyvin ajankohtainen ja haasteellinen, joten kun meille tarjottiin mahdollisuus tehdä opinnäytetyö aiheeseen liittyen, otimme haasteen vastaan. Lisäksi kiinnostuimme aiheesta sen työelämälähtöisyyden myötä, koska halusimme päästä tekemään jotain konkreettista ja työelämän kannalta hyödyllistä. Kuntouttava työtoiminta aiheena oli myös meille ennestään tuttu työharjoittelujen kautta. Opinnäytetyötä tehdessämme opimme lisää tästä mielenkiintoisesta ja yhteiskunnallisesti varsin merkittävästä aiheesta.

Opinnäytetyömme koostuu sekä toiminnallisesta että tutkimuksellisesta osuudesta. Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus koostuu kuudesta ryhmänohjauskerasta KIPINÄ-ryhmässä, jonka sisällön itse suunnittelemme. Tutkimuksemme teoriaosuus pohjautuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuntoutukseen liittyviin käsitteisiin sekä ryhmänohjauksen ja osallisuuden merkitykseen kuntoutumisen näkökulmasta. Asiakkaiden kokemuksia tutkimalla on tarkoitus saada tietoa luomamme ryhmämuotoisen toiminnan hyödyllisyydestä. Aiemmat tutkimukset kuntout-

tavan työtoiminnan kentältä ovat olleet viitekehyksenä suunnitellessamme omaa KIPINÄ-ryhmäämme.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

Opinnäytetyömme on kaksiosainen, eli se koostuu toiminnallisesta osasta ja tutkimuksellisesta osasta. Toiminnallinen osuus sisälsi ryhmänohjauksen järjestämisen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille Lahden sosiaalitoimen OVI-työpajalla. Toiminnallinen osuus muodostui siis suunnittelemastamme KIPINÄ-ryhmästä, johon osallistuneet asiakkaat olivat kaikki kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita. Tutkimuksellinen osuus sisälsi asiakkailta kerättyjen palautteiden ja teemahaastattelun koonnit ja niistä saatujen tulosten raportoinnin.

Tässä osiossa esittelemme tutkimuksemme tavoitteen ja tarkoituksen sekä pohdimme, kuinka opinnäytetyötämme voisi hyödyntää tulevaisuudessa. Sivuumme myös omia tavoitteitamme. Lopuksi kerromme tutkimuksemme aikataulusta.

2.1 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kehittää OVI-työpajan kuntouttavaa työtoimintaa sekä luoda uusi ja mielekäs toimintamuoto työpajan kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille. Tarkoituksenamme on herättää keskustelua siitä, millainen ryhmätoiminta tukee asiakkaiden kuntoutumista. Haluamme tuoda esiin näkemyksen, jossa otetaan huomioon kuntoutujien omat kokemukset niistä toimintamuodoista, jotka tukevat heidän osallisuuttaan ja voimaantumistaan.

Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää, millaisia ovat asiakkaiden kokemukset ryhmänohjauksen merkityksestä kuntoutumiseen OVI-työpajalla. Tähän tavoitteeseen pyrimme keräämällä asiakkailta säännöllisesti palautetta jokaisen ryhmänohjauksen jälkeen, keskustelemalla heidän kanssaan ja järjestämällä teemahaastattelun viimeisellä kerralla. Henkilökohtaisina oppimistavoitteitamme ovat ryhmänohjaustaitojen kehittäminen ja kuntouttavan työtoiminnan asiakasryhmän erityispiirteisiin syventyminen.

2.2 Tuotoksen hyödynnettävyys

Opinnäytetyön tuloksia voi hyödyntää OVI-työpajan toiminnan kehittämisessä. Jos palaute ryhmästä on rohkaisevaa ja hyvää, niin OVI-työpaja saa mahdollisesti uuden työmenetelmän. Tuotosta voivat hyödyntää myös muut opinnäytetöiden tekijät ja kuntouttavaa työtoimintaa järjestävät tahot.

Uskomme, että opinnäytetyöstämme löytyy myös aiheita jatkokysymyksille, joita tutkimalla saadaan lisää tietoa kuntouttavan työtoiminnan haastavasta kentästä. Toivomme lisäksi opinnäytetyömme innostavan alalla työskenteleviä luomaan uusia ryhmätoiminnan muotoja yhdessä asiakkaiden kanssa. Pidämme tärkeänä myös sitä, että tutkimuksemme hyödyttäisi KIPINÄ-ryhmään osallistuvia asiakkaita.

2.3 Aikataulu

Prosessi alkoi keväällä 2013 opinnäytetyöprosessiin ilmoittautumisella ja yhteistyökumppanin hankkimisella. Kesällä 2013 olimme yhteydessä OVI-työpajaan ja kävimme henkilökohtaisesti keskustelemassa opinnäytetyöprosessistamme OVI-työpajan työntekijöiden kanssa. Loppukesästä 2013 suunnittelimme OVI-työpajalle mainoksen ryhmänohjauksesta ja tutustuimme opinnäytetyön aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin.

Elokuun 2013 lopussa kävimme OVI-työpajalla tapaamassa mahdollisia tulevia ryhmään osallistuvia asiakkaita ja pidimme infotilaisuuden ryhmänohjauksesta. Toisin sanoen, pyrimme innostamaan ihmisiä osallistumaan KIPINÄ-ryhmään. Syyskuussa 2013 tapasimme pari kertaa ohjaavan opettajan kanssa, sovimme alustavasti suunnitelmaseminaarin ajankohdasta ja saimme ohjeita ja neuvoja.

Pidimme suunnitelmaseminaarin lokakuun 2013 alussa, jonka jälkeen aloimme pitää opinnäytetyön toiminnallista osuutta. Toiminnallinen osuus päättyi marraskuun 2013 loppupuolella. Tämän jälkeen kokosimme toiminnallisesta osuudesta saadun aineiston ja jatkoimme opinnäytetyön kirjoittamista. Julkaisuseminaarin pidimme maaliskuussa 2014.

3 KIPINÄ-RYHMÄ

Tässä osiossa esittelemme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden kertomalla KIPINÄ-ryhmän kokoonpanosta ja ryhmänohjauksetojen sisällöstä. Asiakkaille ensimmäisellä tapaamiskerralla jaettu ryhmän alustava ohjelma löytyy liitteistä (liite 1). Ohjelman aiheet valitsimme aiempien tutkimusten ja kuntouttavaan työtoimintaan liittyvien teorioiden perusteella. Lopullisen ohjelman (liite 2) ideoimme yhdessä asiakkaiden kanssa, mutta pyrimme kuitenkin säilyttämään tietyt, etukäteen mietityt teemat, joita pidimme tärkeinä teoriaan perehdyttyämme.

3.1 KIPINÄN kohderyhmä

KIPINÄ-ryhmä muodostui kahdeksasta kuntouttavan työtoiminnan asiakkaasta, joista miehiä oli seitsemän ja naisia yksi. Nuorimmat ryhmään osallistuneista ilmoittivat ensimmäisen tapaamiskerran aikana täytetyssä alkuhaastattelulomakkeessa (liite 3) iäkseen 25–35 vuotta ja vanhin yli 55 vuotta. Kuntouttavassa työtoiminnassa lyhimmän ajan ollut asiakas ilmoitti olleensa työtoiminnassa kolme viikkoa, kun taas eräs asiakas oli ollut työtoiminnassa jo kaksi ja puoli vuotta. Työttömyys puolestaan oli kestänyt lyhimmillään kolme vuotta, kun taas pisimmillään työttömyyden kesto oli 22 vuotta.

Näin ollen asiakkaiden lähtökohdat olivat hyvinkin erilaiset. Ryhmään osallistuminen oli vapaaehtoista, mutta osallistuvien asiakkaiden toivottiin sitoutuvan ryhmän toimintaan. Yksi asiakkaista päätti kuitenkin lopettaa ryhmän sen ollessa noin puolessa välissä. Kyseinen asiakas koki, ettei KIPINÄ-ryhmä hyödyttänyt häntä.

Asiakkaat valittiin sen mukaan, ketkä halusivat osallistua ryhmän toimintaan. Totesimme omien resurssiemme riittävän kahdeksaan asiakkaaseen, joten ilmoitimme tämän asiakkaiden enimmäismääräksi. Uskoimme pienehkön ryhmäkoon edistävän ryhmän tavoitteita ja auttavan ryhmäläisiä rohkaistumaan toimimaan ryhmässä.

Suunnittelimme ryhmänohjauksen sisällön yhdessä asiakkaiden kanssa heti ensimmäisellä kerralla, ja kyselimme heiltä jatkuvasti mielipiteitä ja ideoita ryhmän ohjelmaan. Tällä tavoin toimimalla annoimme heille mahdollisuuden osallistua alusta alkaen. Koimme asiakkaiden osallisuuden tukemisen tärkeäksi teemaksi koko ryhmänohjauksen ajan ja rohkaisimme heitä sanomaan toiveensa ja kehittämis ehdotuksensa ääneen.

3.2 KIPINÄ-ryhmän sisältö

Jo ensimmäisessä ryhmätapaamisessa halusimme saada asiakkaat osallisiksi ryhmän toimintaan. Innostimme heitä ideoimaan ryhmän mahdollista sisältöä. Kun asiakkaat saavat olla mukana suunnittelemassa ryhmän toimintaa, on motivaatio osallistumiseen suurempi. Kyseessä on kuntoutujalähtöinen toimintamalli: asiakkaalla on suunnittelijan, valitsijan ja päätöksentekijän rooli. Sekä kuntoutujan että työntekijän panos on merkityksellinen tulosten aikaan saamiseksi. Kummankaan tieto tai näkemys ei sellaisenaan riitä, vaan molempien on oltava valmiita omien tietojensa jakamiseen. Tietoa voidaan jakaa esimerkiksi palautteen muodossa. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 160.)

Aiemmissa pitkäaikaistyöttömiin liittyvissä tutkimuksissa ja hankkeissa, esimerkiksi Rythmi-hankeessa, terveys ja hyvinvointi olivat tärkeässä asemassa ja hankkeessa mukana olleet asiakkaat kokivat saaneensa parannusta omaan hyvinvointiinsa muun muassa hankkeessa tehdyssä terveystarkastuksessa (Honkanen & Kallio, 2011). Tämän takia halusimme saada hyvinvointi-teeman osaksi ryhmänohjaustamme. Toinen tärkeä teema on työelämä, joka on kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille hyvin olennainen, sillä kuntouttavan työtoiminnan tavoite on saada heidät jälleen kiinni työelämään tai osallistumaan ammatilliseen koulutukseen (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189, § 2).

Rakensimme ennen ryhmänohjauksen alkua asiakkaille alustavan ohjelmarunon, jotta ryhmään osallistuneet asiakkaat saivat käsityksen siitä, millaisesta ryhmästä oli kyse. Teemoina alustavassa ohjelmarungossa olivat aiemmin mainitut työelämä ja hyvinvointi. Nämä teemat jäivät myös lopullisen, yhdessä ryhmään osallis-

tuneiden asiakkaiden kanssa rakentamamme ohjelman teemoiksi. Rakensimme lopullisen ohjelmarungon asiakkaiden kanssa ensimmäisellä ryhmäohjauskerralla. Toisella ja viidennellä kerralla käsitelimme työelämää eri näkökulmista, kun taas kolmannella ja neljännellä kerralla teemanamme oli hyvinvointi liikunnan ja terveyden näkökulmasta.

KIPINÄ-ryhmässämme käsitelimme toisella ryhmäohjauskerralla työelämän viitekehykseen liittyen oppisopimuskoulutusta ja CV-nettiä. Edellä mainitut teemat olivat asiakkaiden tilanteisiin sopivia ja heidän ensimmäisessä tapaamisessamme esittämiään aihetoiveita. Pyrimme antamaan heille mahdollisimman selkeän ja tiiviin tietopaketin ja vältimme luentomaista tilannetta. Yritimme myös saada käsitellyistä aiheista aikaan dialogista keskustelua ryhmässä. Mielestämme onnistuimme tässä melko hyvin, sillä aiheet innoittivat muutamaa asiakasta vilkkaaseenkin keskusteluun. Tällä kerralla kävimme tutustumassa myös työpajalla olleen taiteilijan taidenäyttelyyn. Taiteilija oli käyttänyt inspiraationaan työpajan asiakkaita.

Kolmannella ryhmäohjauskerralla tutustuimme Lahden liikuntapalveluihin. Menimme tapaamaan Hanna Heikkistä, joka on Lahden liikuntapalveluiden terveysliikuntasuunnittelija. Hän kertoi meille Lahden kaupungin liikuntamahdollisuuksista ja esitteli liikuntatiloja. Tällä kerralla jatkoimme myös hiukan edellisen kerran työelämäteemaa kertomalla asiakkaille erilaisista lyhytkursseista. Edellisellä kerralla emme ehtineet kertoa niistä aikataulun puitteissa.

Asiakkaat eivät tienneet kaupungin tarjoamista liikuntapalveluista kovinkaan paljoa etukäteen ja etenkin ilmaiset liikuntapaikat, kuten kuntosalit, kiinnostivat heitä. Liikunta on tärkeä osa hyvinvointia ja jaksamista, joten koimme, että asiakkaat voisivat hyötyä etenkin ilmaisten liikuntamahdollisuuksien esittelystä ja saada tästä ehkä jopa kipinän uuden harrastuksen aloittamiseen. Muutama asiakas ilmaisi innostuksensa esiteltyihin liikuntamahdollisuuksiin.

Pohdimme, mitä aikatauluamme sopivaa, asiakkaiden kannalta mielekäästä ja tarpeellista terveyteen liittyvää voisimme ryhmäohjauksessa toteuttaa. Ideoimme ohjauskertaa yhdessä asiakkaiden kanssa ja päädyimme siihen, että menimme

neljännellä ryhmänohjauskerralla tutustumaan Trion Terveyskioskiin. Ryhmästä nousi myös toive monitoimikeskus Takataskun terveydenhoitajan tapaamisesta, joten otimme myös sen osaksi neljännen ryhmänohjauskerran sisältöä.

Takataskussa tapasimme terveydenhoitaja Satu Wikströmin, joka käy myös OVI-työpajalla kerran kuukaudessa. Suurin osa asiakkaista ei kuitenkaan tiennyt häntä edes ulkonäöltä, joten he toivoivat saavansa häneltä infotilaisuuden, jossa hän kertoo, mitä palveluita häneltä voi saada. Myös Trion Terveyskioski oli melko vieras useimmille, joten asiakkaat esittivät toiveen saada tietää sen toiminnasta enemmän. Arvelimme, että käynti Terveyskioskissa olisi heille uutta ja sen sijaan, että me etsisimme tietoa ja kertoisimme sen heille, voisi olla parempi kuulla Terveyskioskista siellä työskenteleviltä.

Viidennellä ryhmänohjauskerralla menimme tutustumaan kolmeen eri alan yritykseen ja niiden toimintaan. Kävimme vierailemassa Siemenessä ja Koneessa, Puustellissa ja Pitsissä & Palmikossa. Asiakkailla ei ollut toiveita yritysten suhteen, joten valikoimme kolme mahdollisimman erilaista yritystä. Asiakkaat olivat olleet pitkään pois työelämästä, joten vierailu heitä kiinnostaviin yrityksiin koettiin hyvänä ideana. Muutama asiakas sai vierailuista myös ideoita tulevaisuuttaan varten.

Viimeisellä kerralla pidimme teemahaastattelun, jonka avulla pyrimme keräämään laajempaa palautetta ja tietoa asiakkaiden kokemuksista. Päätimme pitää teemahaastattelun ryhmähaastatteluna, koska resurssimme eivät olisi riittäneet jokaisen haastattelemiseen erikseen. Lisäksi toivoimme, että aiheet herättäisivät keskustelua ryhmän sisällä. Nauhoitimme teemahaastattelun, jotta saisimme asiakkaiden äänen kuuluviin ja heidän kokemuksensa ja mielipiteensä esiin alkuperäisessä muodossaan.

3.3 Lomakkeet ja haastattelu tiedonkeruun apuna

Alkuhaastattelulomakkeen ja palautelomakkeiden luomisen apuna käytimme OVI-työpajan ja Rytmi-projektin samantyyppisiä lomakkeita. Muokkasimme lomakkeita omien tarpeidemme mukaan. Pyrimme tekemään lomakkeista sellai-

set, että ne antavat tietoa ryhmän merkityksestä asiakkaiden kuntoutumiseen. Jotta kuntoutumista voitaisiin arvioida, tulee asiakkaiden äänen päästä kuuluville (Aho-Mantila, Marniemi, Rautalampi & Hassinen 2004, 71). Opinnäytetyössämme korostuu erityisesti asiakkailta saadun palautteen merkitys.

Keräsimme asiakkailta palautetta jokaisen ryhmänohjauskerran jälkeen. Mielestämme asiakkailta saatu palaute tuottaa arvokasta tietoa toiminnan onnistumisesta. Vaikka havainnoimme ryhmätilanteita jatkuvasti, emme silti voi olla varmoja siitä, että juuri meidän ohjaajien arviointi toiminnan onnistumisesta olisi oikea. Palautelomakkeen (liite 4) kysymykset pyrimme muotoilemaan niin, että vastaukset hyödyttäisivät meitä tutkimusongelmaan vastatessamme.

Asiakkaiden keskuudesta nousi toive, että antaisimme heille kirjallisen loppupalautelomakkeen (liite 5) kotiin täytettäväksi ennen teemahaastattelua, jotta asiakkaat voisivat pohtia teemahaastattelussa käsiteltäviä asioita etukäteen omassa rauhassaan. Tämän vuoksi rakensimme laajemman palautelomakkeen, jonka asiakkaat palauttivat meille täytettynä viimeisellä ryhmänohjauskerralla. Palautteen ja teemahaastattelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että ryhmän ilmapiiri on avoin ja kannustava (Juuti & Rovio 2010, 69). Siihen pyrimme ohjaajina kaikilla ryhmänohjauskerroilla.

Viimeisellä ohjauskerralla haastattelimme asiakkaita laajemmin tiettyjä teemoja käyttäen. Pyrimme luomaan teemahaastattelun aiheet (liite 6) sellaisiksi, että ne tuottaisivat meille tietoa KIPINÄ-ryhmän onnistumisesta ja asiakkaiden antamista merkityksistä kuntoutumiselle ja sen tukemiselle. Merkittävyys voi näkyä esimerkiksi sosiaalisten taitojen karttumisena, itsetunnon kohenemisena, elämänhallinnan paranemisena, työllistymistoimenpiteisiin tai koulutukseen osallistumisena sekä työllistymisenä (Hinkka, Koivisto & Haverinen 2006, 37).

4 OVI-TYÖPAJA JA TYÖTTÖMYYS

Tässä osiossa sivuamme aluksi työhön liittyviä näkökulmia sekä työn merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Lisäksi luomme katsauksen kuntouttavan työtoiminnan keskeisiin tavoitteisiin. Seuraavaksi kerromme OVI-työpajasta ja sen toiminnasta. Lopuksi kerromme työttömyydestä Suomessa ja Lahden alueella. Koska työttömyyden taloudelliset vaikutukset ovat merkittävät, meistä oli tärkeää tuoda niitä esiin tutkimuksessamme. Työttömyyden yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia vaikutuksia sivutaan myös tutkimuksemme viidennessä pääluvussa, työhönkuntoutus-osiossa.

4.1 Kuntouttava työtoiminta työllistymisen tukena

Työllä on monta ulottuvuutta. Watsonin (2012, 5, 7) mukaan se on sosiaalinen, taloudellinen ja kulttuurinen ilmiö. Työ yhdistää ihmisiä ympäri maailmaa erilaisista kulttuurisista lähtökohdista riippumatta. Ihmiset ovat kautta historian tehneet työtä. Työ on yksi niistä tekijöistä, jotka määrittävät identiteettiämme. Työllä ja työttömyydellä on siis sekä yhteisöllinen että yksilöllinen merkitys.

Työttömyydellä on taloudellisia vaikutuksia sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Vajaatyöllistyminen ja työttömyys johtavat usein ainakin tilapäisiin toimeentulo-ongelmiin. Suomessa köyhyyden luonne on muuttunut laman jälkeen. Köyhyys esiintyy aiempaa useammin pitkäaikaisena ongelmana, kun se aiemmin oli tilapäistä ja liittyi ohimeneviin vaiheisiin. Köyhyyden kesto on siis pidentynyt, ja tältä kannalta katsottuna köyhyys on syventynyt. Erityisesti työttömien toimeentulo-ongelmat ovat selvästi lisääntyneet. (Hämäläinen, Taimio & Uusitalo 2005, 71.)

Kuntouttava työtoiminta on yksi niistä keinoista, joilla pyritään puuttumaan työttömyyden vaikutuksiin parantamalla yksilön mahdollisuuksia työllistyä uudelleen tai löytää sopiva koulutuspaikka. Taustalla on ajatus siitä, että hyvä elämänhallinta, työkyky, aktiivisuus ja elämänlaatu edistävät työttömän mahdollisuuksia sijoittua työmarkkinoille. (Ala-Kauhaluoma, Keskitalo, Lindqvist & Parpo 2004, 23.)

Lahdessa kuntouttavaa työtoimintaa järjestää esimerkiksi Lahden kaupungin sosiaalitoimen OVI-työpaja, joka tekee arvokasta työtä lahtelaisten työllisyystilanteen parantamiseksi.

4.2 OVI-työpaja

Opinnäytetyömme on toteutettu yhteistyössä Lahden kaupungin kuntouttavan työtoiminnan ja Lahden kaupungin sosiaalitoimen OVI-työpajan kanssa. OVI-työpaja on osa välityömarkkinoita ja sen avulla pyritään tarjoamaan työskentelymahdollisuuksia niille, joilla on vaikeuksia sijoittua työhön avoimille työmarkkinoille (Työpaja OVI:n asiakkuusprosessin kuvaus 2008, 1).

OVI-työpaja työllistää lahtelaisia pitkäaikaistyöttömiä ja tuottaa kuntouttavan työtoiminnan palvelua tarjoten samalla laadukkaita tuotteita kohtuulliseen hintaan. Asiakkaita ovat ne lahtelaiset työttömät, joille on laadittu työnhaku- tai aktivointisuunnitelma. Suunnitelmaan sisältyy työelämävalmennus, työkokeilu tai palkkatukityö tai ohjaus kuntouttavaan työtoimintaan. Asiakkaat ohjautuvat OVI-työpajalle työ- ja elinkeinotoimistosta, Lahden kaupungin työllisyysasioiden yksiköstä, työvoiman palvelukeskus Lyhdystä, sosiaalitoimesta ja kuntouttavan työtoiminnan yksiköstä. (Työpaja OVI:n asiakkuusprosessin kuvaus 2008, 2.)

OVI-työpaja on yksi monista paikoista, joihin kuntouttavan työtoiminnan asiakas voi sijoittua Lahdessa. Työpajajakso on osa palvelukokonaisuutta, jonka yhteistyötahoja ovat muun muassa työhallinto ja sosiaalitoimi. Jakson sisältö mitoitetaan jokaisen asiakkaan tarpeiden ja työ- ja toimintakyvyn mukaan. Työpajajakson tarkoituksena on parantaa asiakkaan arjen hallintaa ja luoda edellytyksiä työllistyä avoimille työmarkkinoille tai osallistua työhallinnon aktiivitoimenpiteisiin tai koulutukseen. (Työpaja OVI:n asiakkuusprosessin kuvaus 2008, 1.)

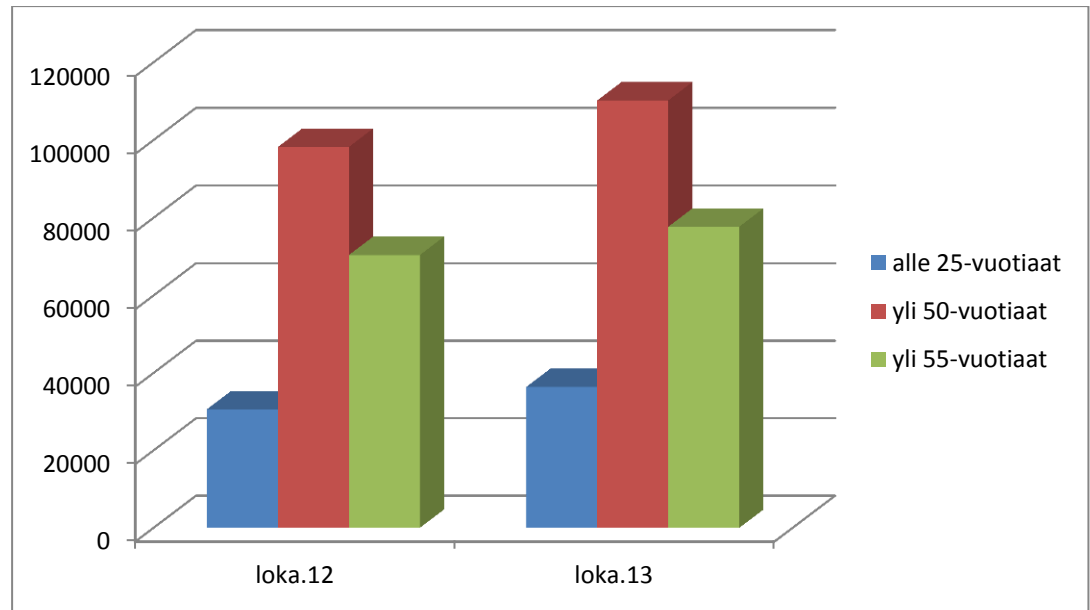
OVI-työpaja perustettiin kesällä 1993 Lahden Sopenkorpeen vastamaan rajusti lisääntyneen työttömyyden haasteisiin. Vuonna 2006 OVI-työpaja muutti Lemminkäisenkadulle. Vuoden 2011 alusta on työpajatoimintaa kehitetty lisäämällä kuntouttavan työtoiminnan asiakaspaikkoja ja ohjausta. OVI-työpajan toiminta-

mallia kehitetään jatkuvasti. (Työpaja OVI:n asiakkuusprosessin kuvaus 2008, 1-2.) Tarve kuntouttavalle työtoiminnalle on suuri, sillä pitkäaikaistyöttömyys on ajankohtainen puheenaihe sekä valtakunnallisella että kunnallisella tasolla (Ks. esim. Hämäläinen ym. 2005; Lindqvist, Oksala & Pihlman 2001).

4.3 Työttömyys Suomessa ja Lahden alueella

Lokakuussa 2013 TE-toimistoissa oli työttömiä työnhakijoita yhteensä hieman alle 290 000 eli noin 39 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. TE- toimistoissa uusia avoimia työpaikkoja puolestaan oli vastaavaan aikaan reilut 34 000, mikä on noin 1 000 työpaikkaa vähemmän kuin vuosi sitten. Kaiken kaikkiaan avoimia työpaikkoja TE- toimistoissa oli lokakuussa 2013 hieman yli 59 000, kun taas puolestaan vuosi sitten paikkoja oli vajaat 1 000 enemmän. Lokakuun aikana täytetyistä 33 000 työpaikasta vain noin 7 000 meni TE-toimistoissa työnhakijana olleille. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 1–2.)

Lokakuussa 2013 työttömistä työnhakijoista oli miehiä vajaat 60 prosenttia. Lokakuuhun 2012 verrattuna miesten työttömyys nousi 15 prosentilla ja naisten hieman yli 15 prosenttia. Lokakuun 2013 lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli hieman yli 36 000, mikä on lähes 6 000 enemmän kuin vuosi sitten. Alle 20-vuotiaita oli puolestaan työttömänä 8 500. Yli 50-vuotiaita taas oli työttömänä reilut 110 000 eli 12 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yli 55-vuotiaita oli puolestaan työttömänä vajaat 78 000, kun taas vuosi sitten heitä oli hieman yli 7 000 vähemmän (kuviot 1). (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 2.)

Kuvio 1. Ikäluokkien osuudet työttömistä työnhakijoista lokakuussa 2012 ja 2013.

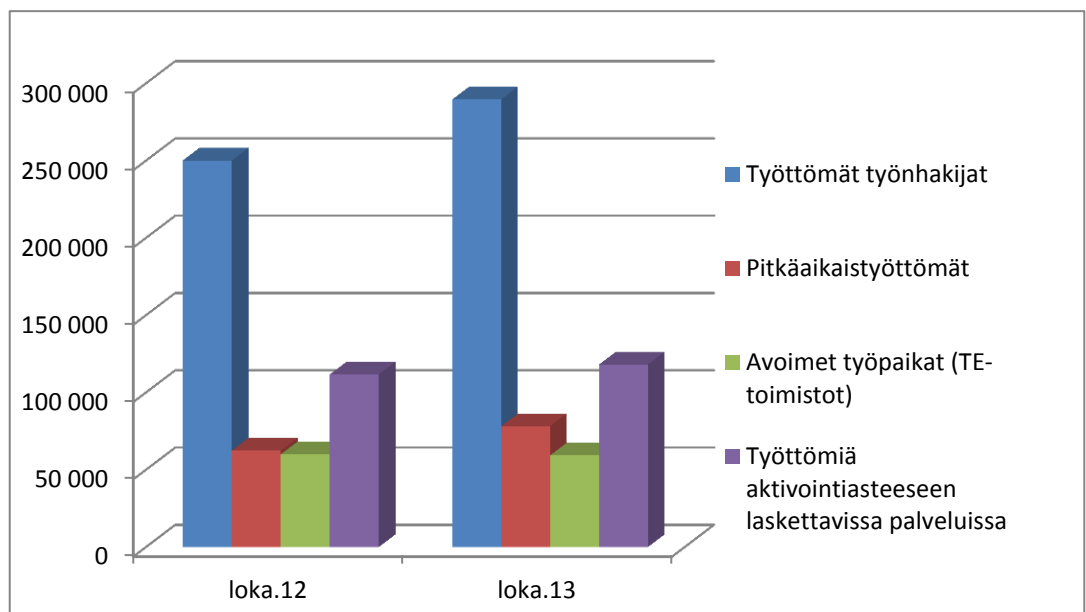
Lokakuun 2013 lopussa yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli hieman yli 78 000 (kuvio 2). Luku kasvoi vuoden takaisesta vajaalla 16 000. Pitkäaikaistyöttömistä yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli reilut 34 000, mikä on 5 000 enemmän kuin vuosi sitten. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 2.)

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että työttömien määrä jokaisessa ikäluokassa on noussut vuoden takaisesta huomattavasti. Samaan aikaan työpaikkoja puolestaan on entistä vähemmän tarjolla. Voidaan myös todeta, että TE-toimiston kautta täytetään vain murto-osa vapaista työpaikoista, mikä puolestaan tarkoittaa sitä, että pitkään työttömänä olleilla TE-toimiston asiakkailla on entistä huonommat mahdollisuudet päästä takaisin työelämään.

Luvut ovat huolestuttavia, eivätkä ne kerro edes koko totuutta. Tilastokeskuksen tai työministeriön työttömyysluvut eivät kerro vailla työtä olemisen koko laajuutta. Jos Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaisiin työttömiin lisätään piilotyöttömät, jotka olisivat voineet ottaa työtä vastaan mutta eivät itse etsineet työtä, työttömien määrä olisi lähes 100 000 henkeä suurempi. (Hämäläinen ym. 2005, 8.) Erilaiset työllistämispalvelut ja aktivointihankkeet ovat siis hyvin ajankohtaisia ja tärkeitä.

Lokakuun 2013 lopussa aktivointiasteeseen laskettavien palveluiden, kuten esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan, piirissä oli hieman yli 118 000 henkilöä (kuvio 2). Luku kasvoi vuoden takaisesta vajaalla 6 500. Aktivointiaste oli lokakuun 2013 lopussa vajaat 30 prosenttia, mikä on lähes 2 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien määrä kasvoi vuodessa hieman yli 2 000 henkilöllä, ollen lokakuussa 2013 reilut 13 000 henkilöä. Kaikkiaan aktivointipalveluissa oli 4,5 prosenttia työvoimasta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 2–3.)

Kun suunnitellaan työttömyyttä alentavia palveluja, tulee huomioida, että keinot ovat erilaisia eri ikäryhmissä. Nuorten kohdalla tarkoituksenmukaisinta on usein ohjata ammatilliseen koulutukseen. Vanhimpien ikäluokkien kohdalla taas työttömyysturvajärjestelmää tulisi tarkastella osana varhaiseläkejärjestelmää, jolloin työttömyyteen vaikuttaa myös muiden varhaiseläkejärjestelmien ehtojen muuttuminen. (Hämäläinen ym. 2005, 11.)

Kuvio 2. Avoimet työpaikat ja työttömät työnhakijat lokakuussa 2012 ja 2013.

Lahdessa työttömyysprosentti oli vuoden 2013 heinäkuussa 17,1 prosenttia. Vuodesta 2008 lähtien työttömien työnhakijoiden määrä on alkuvuoteen 2013 mennessä noussut. Vuonna 2008 työttömiä oli keskimäärin 5400 kuukaudessa ja

vuonna 2013 jo keskimäärin 7858. (Kuikka, 2013.) Päijät-Hämeessä työttömien työnhakijoiden määrä on myös kasvanut viime vuodesta 2771 henkilöllä (16,2 %). Toukokuun 2013 työttömyysaste oli Hämeen ELY-keskuksen alueella 11,1 % ja koko maassa 10,3 %. (Hämeen ely-keskus 2013.)

Työllisyyden parantamisessa haasteena on muun muassa pitkäaikaistyöttömyyden nousu ja lahtelaisten koulutustaso, joka on keskimääräistä alhaisempi (Kuikka 2013). Yksi keino parantaa työllisyystilannetta on kuntouttava työtoiminta, joka on tarkoitettu erityisesti juuri pitkäaikaistyöttömille. Kunta voi järjestää kuntouttavaa työtoimintaa itse tai ostaa palvelun muulta taholta. Kunta on kuitenkin velvollinen huolehtimaan siitä, että kuntouttava työtoiminta järjestetään lain mukaisesti ja aktivointisuunnitelmassa sovitulla tavalla. (Lindqvist ym. 2001, 46.)

Kuitenkin vain 45 prosenttia vuoden 2012 aikana työmarkkinatukea saaneista osallistui kuntouttavaan työtoimintaan ja muihin työllistymistä edistäviin palveluihin (Suomen virallinen tilasto 2013, 17). Aktivointipolitiikan tavoitteena on saada asiakas työelämään, mutta aktivointiohjelmien sisältö ja painotus vaihtelevat. On yksilökohtaista, hyötyykö asiakas lisäkoulutuksesta, työharjoittelusta tai tukityöstä. (Ala-Kauhaluoma ym. 2004, 27.) Olisikin varmasti syytä pohtia, millaiset aktivointipalvelut ovat paitsi kannattavia ja hyödyllisiä, niin myös mielekkäitä asiakkaalle itselleen.

4.4 Työttömyyden taloudelliset vaikutukset

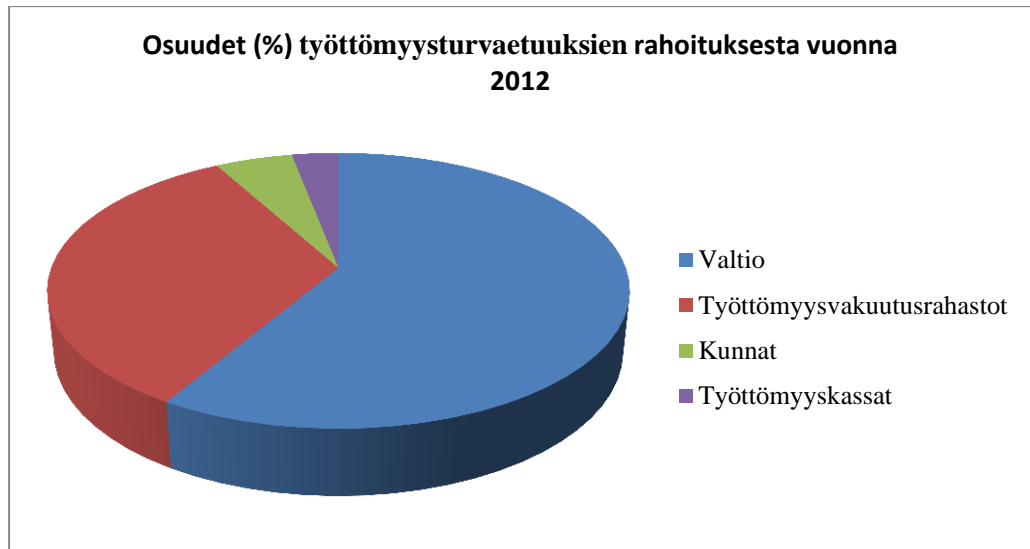
Työttömyysturvaetuudet ovat kallis menoerä yhteiskunnallemme. Ne rahoitetaan verovarjoilla, pakollisilla työttömyysvakuutusmaksuilla ja vapaaehtoisilla työttömyyskassojen jäsenmaksuilla. Valtio rahoittaa työttömyysturvasta perusturvaksi katsottavan osuuden, ansioon suhteutettu osuus rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksuilla ja työttömyyskassojen jäsenmaksuilla. Kunnat joutuvat kuitenkin maksamaan puolet työttömyyden perusteella maksetusta työmarkkinatuesta, jos tukea maksetaan vähintään 500 päivää työttömyysajalta työmarkkinatukea saaneelle. (Suomen virallinen tilasto 2013, 19.) Kyseinen maksuvelvoite kuitenkin poistuu, mikäli työmarkkinatukea saava henkilö on työllistymistä edistävässä palvelussa,

kuten esimerkiksi kuntouttavassa työtoiminnassa (Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2012).

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvan toimeentulo turvataan työmarkkinatuellella tai työttömyyspäivärahalla. Lisäksi asiakas saa myös kulukorvausta niiltä päiviltä, joina hän on osallistunut kuntouttavaan työtoimintaan. Myös kunta hyötyy kuntouttavasta työtoiminnasta, sillä valtio maksaa kunnalle korvausta toimintapäivien ja kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien asiakkaiden mukaan. (Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2012.)

Työttömyysturvaetuuksien saajia koko maassa oli vuoden 2012 lopussa noin 321 000. Päijät-Hämeessä puolestaan työttömyysturvaetuksia sai vajaat 14 000 ja Lahdessa vajaat 8 000 henkilöä. Työttömyysturvaetuksien määrä kasvoi reilulla 12 prosentilla vuoteen 2011 verrattuna. (Suomen virallinen tilasto 2013, 14, 51, 53.)

Vuonna 2012 työttömyysturvaetuksia maksettiin reilut 3 500 miljoonaa euroa. Valtionosuus tästä summasta oli vähän yli 2 000 miljoonaa euroa eli lähes 60 prosenttia. Työttömyysvakuutusrahaston osuus oli noin kolmannes, kuntien osuus 5 prosenttia ja työttömyyskassojen jäsenten osuus 3 prosenttia työttömyysturvan kokonaisrahoituksesta (kuviot 3). Päijät-Hämeessä työttömyysturvaetuksia puolestaan maksettiin vuonna 2012 reilut 152 000 euroa ja Lahdessa hieman yli 87 000 euroa. (Suomen virallinen tilasto 2013, 19, 60.)

Kuvio 3. Eri tahojen osuudet työttömyysturvaetuuksien rahoituksesta vuonna 2012.

5 KUNTOUTUKSEN MONIMUOTOISUUS

Tässä osiossa tarkastelemme kuntoutukseen liittyviä erilaisia näkökulmia. Avaamme kuntouttavan työtoiminnan ja työhönkuntoutuksen käsitteitä ja kerromme sosiaalisesta ja ammatillisesta kuntoutuksesta, jotka liittyvät olennaisesti työhönkuntoutukseen. Lopuksi esittelemme lyhyesti Paltamon mallin, jossa syvennyttään tarkemmin sosiaaliseen ja ammatilliseen kuntoutukseen.

5.1 Näkökulmia kuntoutukseen

Koukkarin (2010, 18) mukaan kuntoutuksen ymmärtämisessä eri aikakausina on erilaisia variaatioita, mutta tapa ymmärtää kuntoutusta on aina ollut kiinteästi sidoksissa yhteiskuntaan. Käsitteen muodostuksen alkuvaiheessa kuntoutustoiminta keskittyi fyysisten sairauksien aiheuttamien vikojen ja vammojen korjaamiseen ja ennallistamiseen. Nykyään kuntoutuksessa huomioidaan myös sosiaaliset ja psyykkiset tekijät.

Yhteiskunnassa vallitseva tilanne, sen henkiset ja aineelliset voimavarat, arvot, asenteet ja erityistarpeet määrittelevät kuntoutustoiminnan kohteen, laadun ja laajuuden. Kyse on ilmiöstä, joka esiintyy aina siellä, missä ihmisiä syntyy, elää ja toimii ympäristössään. Kuntoutus on yhteisöllistä huolenpitoa. (Koukkari 2010, 18.)

Asiakaslähtöisyys on yksi kuntoutuksen keskeisimmistä periaatteista. Sillä tarkoitetaan filosofiaa tai lähestymistapaa, jossa perustana on kuntoutuspalveluiden toteuttaminen yksilöiden tai ryhmien tarpeiden mukaan. Kuntoutujat pitävät hyvin tärkeänä sitä, että heitä kohdellaan kunnioittavasti ja arvostavasti niin, että he voivat kokea itsensä omana persoonanaan eikä pelkästään tapauksena toisten joukossa. (Koukkari 2010, 155.) Koukkarin näkökulma asiakaslähtöisyyteen oli meistä tärkeä, ja pyrimmekin koko KIPINÄ-ryhmän ajan kohtelemaan asiakkaita mahdollisimman kunnioittavasti ja yksilöllisesti.

Kuntoutus voi tarkoittaa montaa asiaa, näkökulmasta riippuen. Se voi tarkoittaa järjestelmää, oppialaa, yhteisön tai yksilön muutosta, menetelmää tai tavoitetta. Jos kuntoutuksen näkökulmana on kuntoutuminen, se voidaan määritellä ihmisen tai ihmisten ja heidän ympäristönsä muutosprosessiksi, jonka tavoite on toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistäminen. (Rissanen & Aalto 2002, 2.)

Kuntoutumisen lähtökohtana nähdään kuntoutujan autonomia oman toimintakykyisyyden tunnistamisessa ja kuntoutustarpeen määrittämisessä. Tavoitteena on kokonaisvaltainen ymmärrys kuntoutumisesta fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina. Kuntoutuksessa on lähtökohtana yksilö ja kuntoutujan tavoitteiden mukainen eteneminen. Kysymys on laaja-alaisesta kuntoutuksesta. (Koukkari 2010, 11.)

Koukkarin mukaan kuntoutuminen voi olla myös toimintakyvyn paranemista, opiskelun ja työn tavoittelua tai selviytymiskeinojen käyttämistä. Kuntoutumiseen voi kuulua myös elämänhallinnan uudelleen jäsentäminen. Määritellään kuntoutuminen sitten millä tahansa tavalla, keskeistä siinä on kuntoutujan oma aktiivisuus ja hänen autonomiansa kunnioittaminen. (Koukkari 2010, 3.)

Kuntoutuksella on keskeinen rooli sosiaali- ja terveystaloudessa. Kuntoutuksen avulla voidaan vaikuttaa monin eri tavoin ihmisten hyvinvointiin. Sillä voidaan lisätä elämänhallintaa ja osallisuutta yhteiskunnassa. Toisaalta kuntoutus voidaan nähdä myös ehkäisevänä keinona vähentää syrjäytymistä ja sellaisten tekijöiden vaikutuksia, jotka rajoittavat kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kuntoutuksella on sosiaali- ja terveystalouden lisäksi keskeinen asema myös koulutus- ja työllisyyspolitiikassa. (Koukkari 2010, 18.)

Kuntoutusnäkökulman ulottaminen työllistymisen ja elämänhallinnan tukemiseen on osa kuntoutus-termin laajaa määrittelyä. Laajasti määriteltynä kuntoutus on samassa linjassa kuntouttavan työtoiminnan lain ja varsinaisen kuntouttavan työtoiminnan kanssa. Lain tarkoituksenaan on parantaa asiakkaan elämänhallintaa ja työkykyä sekä luoda edellytyksiä työllistymiselle. (Ala-Kauhaluoma ym. 2004, 31.)

5.2 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavalle työtoiminnalle on määritelty laissa keskeiset sisällöt. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta määrittää kuntouttavan työtoiminnan kunnan järjestämäksi toiminnaksi, jonka tarkoituksena on parantaa elämänhallintaa ja luoda mahdollisuudet työllistymiselle. Kuntouttavassa työtoiminnassa ei kuitenkaan saa syntyä työ- tai virkasuhdetta henkilön ja toimintaa järjestävän tai toteuttavan tahon välille. Kuntouttavan työtoiminta ei kuitenkaan saa olla pelkästään opiskelua tai arjen taitojen hallinnan opettelua, vaan sen tulee sisältää myös työtoimintaa. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189, § 2; Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2012.)

Kuntouttavan työtoiminnan tarkoitus on siis järjestää pitkään työttömänä olleille ja ammattikouluttamattomille toimintaa, jolla pyritään parantamaan ja ylläpitämään heidän työ- ja toimintakykyään sekä selkiyttämään myös mahdollisia tulevaisuuden ammattisuunnitelmia (Lindqvist ym. 2001, 13). Tavoitteen taustalla on Ala-Kauhaluoman ym. (2004, 23) mukaan ajatus siitä, että hyvä elämänhallinta, työkyky, elämänlaatu ja aktiivisuus edistävät työttömän työmarkkinaresursseja ja siten hänen mahdollisuuksiaan päästä työmarkkinoille. Näihin tavoitteisiin pyritään laatimalla aktivointisuunnitelma. Aktivointisuunnitelman laativat työvoimaviranomaiset ja kunnan sosiaaliviranomaiset yhdessä asiakkaan kanssa. Aktivointisuunnitelma tehdään kaikille lain piiriin kuuluville.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta on osa laajempaa kokonaisuutta, johon kuuluu myös muita lakeja kuten työvoimapalvelulaki (2012/916) ja toimeentulotukilaki (1997/1412). Tämän kokonaisuuden avulla pyritään vähentämään entistä paremmin pitkäaikaistyöttömyyden aiheuttamaa syrjäytymistä ja myös parantamaan pitkäaikaistyöttömien pääsyä takaisin työelämään. (Lindqvist ym. 2001, 13.) Laki kuntouttavasta työtoiminnasta jatkaa ja laajentaa edeltävien vuosien työvoima- ja sosiaalipoliittisten uudistusten aktivoivaa linjaa (Ala-Kauhaluoma ym. 2004, 22).

Kunta voi tuottaa kuntouttavan työtoiminnan palvelut itse tai ostaa ne ulkopuolisilta palveluntuottajilta (Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2012). Lahden kau-

punki järjestää kuntouttavaa työtoimintaa kunnan omissa paikoissa, mutta ostaa kuitenkin valtaosan palveluista ulkopuolisilta palveluntuottajilta, kuten esimerkiksi Päijät-Hämeen sosiaalipsykiatriselta säätiöltä. Lahden kaupungin omia kuntouttavaa työtoimintaa järjestäviä paikkoja ovat muun muassa OVI-työpaja, Monitoimikeskus Takatasku ja Kotihoidon tukiryhmä.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat ovat yli 18-vuotiaita työttömiä, jotka saavat työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea. Kuntouttava työtoiminta räätälöidään aina yksilöllisesti vastaamaan asiakkaan tarpeita, sillä asiakkaiden tarpeet ovat hyvin erilaisia. Usein kuntouttava työtoiminta aloitetaankin niin, että asiakas tekee töitä 1-2 päivää viikossa ja neljä tuntia päivässä. Työtoimintapäiviä pyritään lisäämään vähitellen asiakkaan voimavarojen kasvaessa ja päivärytmin vakiintuessa. (Lindqvist ym. 2001, 13, 47–49.)

5.3 Työhönkuntoutus

Työttömyys voidaan määritellä tilaksi, jossa ihminen joko on ilman työtä tai ei osallistu tuottavaan työhön (Kokko 2008, 201). Tutkimukset ovat osoittaneet, että työttömät, erityisesti pitkäaikaistyöttömät, kokevat enemmän psyykkistä pahoinvointia, kuten ahdistusta ja masennusta, kuin työssä olevat. Psyykkiset ongelmat kuluttavat ihmisen voimavaroja, jolloin voidaan tarvita ulkopuolista apua työelämään takaisin pääsemiseksi. (Payne 2005, 286.)

Työntekijän rooliin kuuluu auttaa asiakasta löytämään uudelleen omat voimavaransa ja kartoittaa työkykyä uhkaavia asioita. Työhönkuntoutusta, niin kuin muutakin asiakastyötä, tehdään yhteistyössä asiakkaan kanssa. Asiakkaan kuunteleminen ja tasavertainen huomioiminen ovat omiaan parantamaan asiakkaan itseluottamusta ja sitä kautta hänen työkykyään. (Payne 2005, 286.)

Myös Lundyn (2004, 131) mukaan ihmisen taloudellisella ja sosiaalisella asemalla on suuri merkitys hänen psyykkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnilleen. Ei siis ole ihme, että asiakas, joka kokee syrjäytyneensä yhteiskunnasta, voi kärsiä erilaisista psyykkisistä ja fyysisistä ongelmista. Toisaalta, koulutuksen ja työn tuoma talou-

dellinen turvallisuuden tunne auttaa asiakasta toimimaan erilaisissa sosiaalisissa verkostoissa ja osallistumaan aktiivisesti yhteiskunnan toimintoihin (Lundy 2004, 119).

Yksilön lisäksi työttömyys vaikuttaa myös yhteiskuntaan ja lähiympäristöön. Yhteiskunnallisesti työttömyys tulee kalliiksi esimerkiksi työttömyyskorvauksien muodossa. Lähiympäristöllä voidaan viitata esimerkiksi perheenjäseniin, joihin työttömyys myös vaikuttaa. (Kokko 2008, 200.) Työkyvyn tukeminen eri keinoin on siis sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta merkityksellistä (Pekkonen 2008, 348).

Työhönkuntoutuksen tarkoituksena on parantaa ja ylläpitää asiakkaan työkykyä niin, että paluu avoimille työmarkkinoille mahdollistuu (Järvikoski & Härkäpää 2011, 8). Kyse on eräänlaisesta voimaantumisen prosessin aikana asiakas alkaa tiedostaa omat voimavaransa paremmin ja kykenee tarkastelemaan ja muuttamaan omaa toimintaansa sekä kykenee vaikuttamaan enemmän omaan elämäänsä liittyviin tapahtumiin. On tärkeää, että asiakas kokee voivansa vaikuttaa asioihin. Ilman tätä vaikuttamisen mahdollisuuden tunnetta asiakkaan toivottomuus voi lisääntyä ja hänen voimavaransa saattavat vähentyä. (Lundy 2004, 129.)

Työttömyydellä ja työhönkuntoutuksella on siis suuri sekä yksilöllinen että yhteiskunnallinen merkitys. Taloudellisen laman aikana työttömyys koskettaa yhä useamman ihmisen elämää. Työhönkuntoutus on yksi niistä tekijöistä, jotka lisäävät työttömän mahdollisuutta työllistyä uudelleen ja sitä kautta parantaa hänen hyvinvointiaan (Kokko 2008, 224). Työhönkuntoutus sisältää sekä sosiaalisen että ammatillisen näkökulman, joita käsittelemme seuraavissa alaluvuissa.

5.4 Sosiaalinen kuntoutus

Suomessa on puhuttu sosiaalisesta kuntoutuksesta noin viisi vuosikymmentä. Käsite on lisännyt viime aikoina näkyvyyttään, kun uuteen sosiaalihuoltolakiin esitetään sosiaalista kuntoutusta koskevaa pykälää. Sosiaalihuoltolain (1982/710, 31 §)

mukaan sosiaalista kuntoutuksen tavoitteeksi nähdään sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutuksen sekä yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen. Laissa tuodaan esille myös yhteisössä toimimisen ja sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden tukeminen päivä-, ryhmä-, tukihenkilö- tai tukiperhetoiminnan avulla (Karjalainen & Rajavaara 2012, 3).

Sosiaalista kuntoutusta voidaan ajatella prosessina, jonka tarkoituksena on parantaa sosiaalista toimintakykyä: kykyä selviytyä arkipäivän välttämättömistä toiminnoista, vuorovaikutussuhteista sekä oman toimintaympäristön rooleista. Sosiaalinen kuntoutus on osa kuntoutuskokonaisuutta yhdessä muiden kuntoutusmuotojen kanssa. (Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2012.) Sosiaalinen kuntoutus on ehkä vaikeimmin rajattavissa kuntoutuksen osa-alueista. Voidaan ajatella, että sosiaalista on se kuntoutus, joka ei ole lääkinnällistä, ammatillista tai kasvatuksellista. (Kettunen, Kähäri-Wiik, Kemilä & Ihalainen 2009, 207.)

Sosiaalisen kuntouttamisen keskiössä on hyvin usein kuntouttava sosiaalityö ja sen työskentelyote. Tavoitteena on luoda, palauttaa ja ylläpitää hyvän elämänlaadun ja elämänhallinnan edellytyksiä, ehkäistä syrjäytymistä, tukea asiakkaiden itsenäisiä ja myönteisiä elämänvalintoja sekä täysivaltaista kansalaisuutta. (Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2012.) Kettusen ym. (2009, 208) mukaan sosiaalisen kuntoutuksen tarkoituksena on tukea asiakasta esimerkiksi opiskelussa, työssä käymisessä, sosiaalisissa suhteissa ja vapaa-ajan toiminnoissa. Näin ajateltuna sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu monenlaisia palveluja kuntoutuksen eri osajärjestelmistä.

Kunnalla tai kuntayhtymällä on velvollisuus järjestää sosiaalisia kuntoutuspalveluja tuottamalla tai ostamalla niitä. Sosiaalisen kuntoutuksen yleiset palvelut, esimerkiksi sosiaalityö ja asumispalvelut, on määritelty sosiaalihuoltolaissa. Erityispalvelut, kuten kuntouttava työtoiminta ja päihdehuolto, on määritelty omilla laeillaan. (Kettunen ym. 2009, 208.)

5.5 Ammatillinen kuntoutus

Ammatillista kuntoutusta toteuttavat esimerkiksi Kela ja työeläkelaitos. Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on edistää kuntoutujan mahdollisuuksia pysyä kiinni työelämässä ja yhteiskunnassa mm. lisäämällä hänen ammatillisia valmiuksiaan, parantamalla työkykyä ja edistämällä työmahdollisuuksia. Tätä kautta kuntoutujan mahdollisuudet integroitua työelämään ja yhteiskuntaan kohenevat. (Pekkonen 2008, 353.) Ammatillinen kuntoutus kattaa sen osan kuntoutusprosessista, jossa toteutetaan ammattiin tai työhön liittyviä toimenpiteitä, kuten ammatinvalinnanohjausta, työkokeiluja ja työhön valmennusta (Rissanen & Aalto 2002, 1).

Heinonen, Hämäläinen, Räisänen, Sihto ja Tuomala (2004, 88) määrittelevät ammatillisen kuntoutuksen tavoitteiksi vajaakuntoisten henkilöiden ammatillisen suunnittelun, työllistymisen ja työssä pysymisen edistämisen. Työhallinnossa vajaakuntoisella tarkoitetaan henkilöä, jonka mahdollisuudet saada sopivaa työtä, säilyttää työ tai edetä työssä ovat merkittävästi vähentyneet asianmukaisesti todetun vamman, sairauden tai vajavuuden takia. Vajaakuntoisilla asiakkailta ovat tyypillisiä tuki- ja liikuntaelimestön vammat, mielenterveyden häiriöt sekä hengityselinten sairaudet.

Ammatillisen kuntoutuksen palvelut ovat yleensä työvoimapalveluja, joilla pyritään löytämään asiakkaalle soveltuvat koulutus- ja työllistymisvaihtoehdot. Ammatillista kuntoutusta on viime vuosina laajennettu, jotta työssä olevien osuutta kaikista työikäisistä saataisiin nostettua. Työn merkitys kuntoutujalle on taloudellinen, sosiaalinen ja psyykinen. Vuonna 2001 voimaan astunut laki kuntouttavasta työtoiminnasta laajentaa ammatillisen kuntoutuksen vaikutuspiiriä korostamalla työn sosiaalisia ja psyykkisiä vaikutuksia. (Kettunen ym. 2009, 215- 216.)

Asiakkaille voidaan tarjota myös urasuunnittelupalveluja sekä niihin liittyviä terveydentilaa ja soveltuvuutta selvittäviä tutkimuksia sekä asiantuntijakonsultaatiota. Asiakkaiden on myös mahdollista saada työhönsijoittumiseen ja koulutukseen liittyvää neuvontaa ja ohjausta. Vajaakuntoisten työllistymistä ja työssä pysymistä

voidaan tukea työnantajille myönnettävällä työolosuhteiden järjestelytuella. (Heinonen ym. 2004, 88.)

5.6 Paltamon malli

Paltamon kunnassa vuonna 2009 käynnistetty työllistämismalli tarkastelee asiakkaiden toimijuuden tukemista sosiaalisessa ja ammatillisessa kuntoutuksessa. Sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen suhde onkin porrasteinen, asiakkaalla tulee olla riittävästi elämänhallinnan ja arkielämän taitoja, jotta ammatillinen koulutus ja työssä oppiminen olisi mahdollista. (Saikku & Kokko 2012, 16.) Näitä kahta käsitettä tarkastellaankin usein rinnakkain puhuttaessa työhönkuntoutuksesta.

Paltamon työllistämismallissa tarkastellaan toimijuutta ja toimintamahdollisuuksia. Toimijuus nähdään suhteessa niihin tilanteisiin ja ympäristöihin, joissa yksilö toimii. Toimijuus rakentuu viidestä ulottuvuudesta, jotka ovat: ”osata”, ”kyetä”, ”haluta”, ”täytyä” ja ”voida” (kuvio 4). Osaamiseen liittyvät tiedot ja taidot, kykenemiseen psyykkinen ja fyysinen toimintakyky, haluamiseen motivaatio. Täytyä -kohtaan kuuluvat erilaisten pakot ja rajoitteet, kun taas voida -kohtaan liittyvät mahdollisuudet ja vaihtoehdot. (Saikku & Kokko 2012, 14.)

	Sosiaalinen kuntoutus	Ammatillinen kuntoutus
Osata	Elämänhallinta Arkielämän taidot	Ammatillinen osaaminen ja kuntoutus Työssä oppiminen
Kyetä	Toimintakyky (Työ)yhteisöön sopeutuminen	Työkyky Kyky oppia uutta
Haluta	Osallistumishalu Tulevaisuuteen suuntautuminen	Työhalu, ”työllistymishalu” Tavoitteellisuus
Täytyä	Työttömän roolista irrottautuminen	Työelämän säännöt ja vaatimukset
Voida	Sosiaalinen vahvistuminen	Ammatillinen vahvistuminen

Kuvio 4. Sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen elementtejä vaikeasti työllistyvien kuntoutuksessa toimijuuden näkökulmasta (Saikku ja Kokko 2012, 13).

Osaamisen näkökulmasta kuntoutumisen kannalta keskeiseksi asioiksi nousevat niin elämänhallinnan ja arkielämän taitojen kuin ammatillisen osaamisen ja työssä oppimisen tukeminen. Kun puhutaan kykenemisestä, korostuvat asiakkaan kognitiiviset kyvyt: kyky toimia sosiaalisissa yhteisöissä ja kyky oppia uutta. Ammatillisessa kuntoutuksessa painopiste on työkyvyn ja oppimisen tukemisessa. Asiakkaalta tämä edellyttää riittävää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä kykyä säännölliseen päivärutmiin ja sääntöjen noudattamiseen. (Saikku & Kokko 2012, 16.)

Saikun ja Kokon (2012, 16) mukaan haluamisessa korostuu sosiaalisen kuntoutuksen viitekehuksesta osallistumisen halun vahvistaminen. Ammatillisessa kuntoutuksessa tämä fokuoitetu kohti työelämää: tuetaan asiakkaan halua tehdä töitä ja työskennellä työmarkkinoilla. Samansuuntaisesti asiakkaan halu mennä elämässä eteenpäin tarkentuu ammatillisiksi tavoitteiksi.

Täytyminen näyttäytyy irrottautumisena työttömän roolista, jota voidaan tukea sosiaalisen kuntoutuksen keinoin. Ammatillisessa kuntoutuksessa asiakkaan täytyy omaksua työelämän säännöt ja vaatimukset. Voimisen ja mahdollisuuksien näkökulmasta sosiaalisen kuntoutus tukee asiakkaan sosiaalista toimijuutta; mahdollisuutta toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Ammatillinen kuntoutus luo puolestaan edellytyksiä ammatilliseen vahvistumiseen; ammattitaidon ja työelämäosaamisen kehittymiseen. (Saikku & Kokko 2012, 16.)

6 OHJAUSTA JA OSALLISUUTTA

Tässä osiossa avaamme käsitteitä ryhmä, ryhmänohjaus ja osallisuus. Perehdyimme ryhmään ja ryhmänohjaukseen liittyvään teoriaan, koska opinnäytetyömme toiminnallinen osuus ja sen toteutuminen onnistuneesti vaativat mielestämme aiheeseen syventymistä etukäteen. Halusimme onnistua ohjauksessamme ja toivoimme myös, että hyvin toimiva ryhmä auttaisi asiakkaita sitoutumaan ryhmän toimintaan. Mielestämme hyvin toimiva ryhmä vaatii ryhmädynamiikkaan, ryhmänohjaukseen ja ryhmään liittyvien ilmiöiden tuntemista.

Ryhmä muuttuu, muotoutuu ja kehittyy jatkuvasti, kun ryhmän jäsenet erilaisine odotuksineen ja tavoitteineen ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Onnistuessaan ryhmäprosessi on jatkuvaa muutosta ja muutosvalmiuden ylläpitämistä. Hyvin toimivan ryhmän jäsenet ymmärtävät ja tunnustavat kehittämisen tarpeet, sietävät pettymyksiä ja kykenevät hallitsemaan tunteensa. (Juuti & Rovio 2010, 66–67.)

Ryhmän jäsenillä on siis suuri vaikutus ryhmän toiminnalle ja ryhmän tavoitteiden saavuttamiselle. Ryhmän jäsenten lisäksi myös ryhmän ohjaajan rooli on merkittävä ryhmän toiminnan kannalta. Ohjaajan tulee olla tietoinen ryhmän perustehtävästä ja tavoitteista. Ohjaajan tulisi tukea ryhmäläisiä toimimaan siten, että ryhmä suoriutuu asettamistaan tavoitteista. (Niemi 2004, 67.)

6.1 Ryhmä ja ryhmän merkitys sen jäsenille

Ryhmä eroaa satunnaisesta ihmiskertymästä tai joukosta, sillä ryhmä ei ole sattumanvarainen rykelmä samaan paikkaan ja samaan aikaan kokoontuneita ihmisiä. Ryhmä on käsitteenä melko suhteellinen, mutta ryhmässä on havaittavissa aina tiettyjä tunnusmerkkejä. Näitä ovat muun muassa ryhmän koko, tarkoitus, säännöt, vuorovaikutus, työnjako, roolit ja johtajuus. Ryhmän koko vaihtelee suuresti, mutta yleisesti sopivaksi kooksi mielletään 2–20 henkilöä. (Niemi 2004, 16.)

Edellä mainittuja ryhmän tunnusmerkkejä tarvitaan, jotta ryhmä voisi toimia tarkoituksensa mukaisesti, jos sille vain on määritetty tarkoitus. Ryhmä toimii pitkäl-

ti sen mukaan, miten sen tunnusmerkit, eli säännönmukaisuudet, toteutuvat. (Niemistö 2004, 16–17.) Ryhmää ja ryhmän toimintaa säätelevät tietyt ulkoiset ja sisäiset ehdot. Ulkoiset ehdot koostuvat ympäristötekijöistä ja perustehtävästä, jos sellainen on ryhmälle määritelty. Sisäiset ehdot taas liittyvät ryhmän jäseniin, eli lähinnä keskinäiseen vuorovaikutukseen. (Niemistö 2004, 34.)

Ryhmän ehtojen tarkastelu aloitetaan ryhmän tarkoituksen määrittelystä. Tarkoitus ei ole sama kuin tavoite tai perustehtävä, sillä tarkoitus kertoo sen, miksi ryhmä ylipäättään on olemassa. Se on huomattavasti laajempi käsite. Ryhmän toiminta saattaa lakata kokonaan mikäli sen säännöt, tavat, toiminta tai kokoonpano eivät ole tarkoituksenmukaisia. (Niemistö 2004, 34.) Loimme KIPINÄ-ryhmän osallistujien kanssa ryhmän säännöt ja yhteiset toimintatavat. Lisäksi kerroimme asiakkaille ennen ryhmätoiminnan aloittamista, että toivoimme kaikkien osallistuvien sitoutuvan ryhmän toimintaan. Näin toivoimme ryhmän kokoonpanon tukevan sekä meidän tutkijoiden että asiakkaiden tavoitteita.

Ryhmästä voi saada monen tasoista vertaistukea niin elintapamuutoksiin kuin yleisempiinkin elämää kohdanneisiin haasteisiin. Vertaistuen avulla voi saada oman elämän vaikeuksiin heijastuspintaa. Ryhmän jäseniä auttaa tieto siitä, että on muitakin ihmisiä, joilla on samantapaisia haasteita elämässään. Tieto voi myös vahvistaa ryhmän jäsenten omaa motivaatiota ja siten tukea jaksamista. (Tarkiainen 2011, 28.) Alati muuttuvassa ryhmässä luottamusta ei välttämättä synny, jolloin vertaistuen saanti saattaa jäädä hyvinkin pinnalliseksi. Tällaisissa tapauksissa suljettu ryhmä voisi toimia parhaiten luottamuksellisen ilmapiirin luomisessa. (Niemistö 2004, 142–148.)

Ryhmä tarjoaa myös mahdollisuuden vuorovaikutukseen ja kontaktiin muiden ihmisten kanssa. Työttömyys vaikuttaa niin rahalliseen kuin sosiaaliseenkin pääomaan. Sosiaaliset suhteet voivat työttömällä asiakkaalla olla resurssi, joka pitää yllä hyvinvointia ja auttaa kestämaan työttömyyden rasitusta. Sosiaaliset suhteet voivat ylläpitää terveyttä ja työkykyä ja vähentävät syrjäytymisen ja eristäytymisen vaaraa. (Ala-Kauhaluoma ym. 2004, 124.)

6.2 Ryhmänohjaus

Ohjaajalla on suuri vaikutus ryhmän toiminnalle. Ohjaaja, joka rohkaisee ryhmäläisiä aktiiviseen osallistumiseen, johon kuuluu myös vastuun ottaminen menettelytapoja koskevista päätöksistä, kuten milloin pidetään tauko tai onko tupakointi sallittua, lisää ryhmän yksittäisten jäsenten aloitteellisuutta. Jos ohjaaja on hyvin etäinen tai dominoiva, ryhmän jäsenistä voi tulla joko vihamielisiä tai alistuneita. (Rogers 2004, 75.) Ohjaaja auttaa ryhmää työskentelemään ryhmän perustehtävän mukaisesti, ja näin ollen perustehtävä määrittää pitkälti ohjaajan roolia (Niemi 2004, 67).

Jotta ryhmään syntyisi turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri, tulisi ohjaajien huolehtia ryhmän rakenteista. Ohjaajien tulisi tarkastella niitä tapoja, joilla asiakkaita ohjataan liittymään toisiinsa, sillä sosiaalisilla rakenteilla on selkeä yhteys ryhmän koheesioon. Hyvin toimiva ja yhtenäinen ryhmä hyödyttää jäseniään paljon enemmän kuin hajanaisesti toimiva ryhmä. (Tarkiainen & Salomäki 2005, 126.)

Rogersin (2004, 75) mukaan autoritaarisesti johdetun ryhmän tulokset voivat olla parempia, mikäli opetettava asia on selkeä ja suoraviivainen ja siihen liittyvät ”oikeat” vastaukset ovat yhden tyyppisiä. Kun oppiminen edellyttää asennemuutosta, osallistuva ryhmä pärjää paljon paremmin. KIPINÄ-ryhmän ohjaajina pyrimme siihen, että ryhmäläiset osallistuisivat ryhmän suunnitteluun ja toimintaan mahdollisimman paljon. Kuntoutuminen on niin yksilöllistä, ettei siihen liittyvään prosessiin voi antaa mitään suoria ja oikeita vastauksia. Siksi toivoimme että asiakkaat, jotka ovat oman kuntoutumisensa asiantuntijoita, osallistuisivat itse mahdollisimman laajasti.

Ryhmämuotoinen toiminta voi tarjota mahdollisuuden oppia tiedon uudenlaisen omaksumistavan. Tiedon jakaminen yhdessä muiden kanssa ja muilta oppiminen auttavat sisäistämään tietoa eri tavalla. Yhdessä oppiminen voi vahvistaa myös omaa motivaatiota. (Tarkiainen 2011, 31.) Ohjaajina halusimme tarjota asiakkaille mahdollisuuden reflektoida omia tunteitaan ja kokemuksiaan turvallisessa ilmapiirissä, koska jaetut kokemukset synnyttävät usein jotain pysyvää.

Ryhmämuotoinen toiminta on hyvä tapa vaikuttaa asiakkaiden kokemaan väsymykseen, kadonneeseen työniloon ja ammatillisen itsetunnon heikentymiseen. Omien kokemusten jakaminen ryhmässä saa asiakkaat ymmärtämään tilanteeseen johtaneet kulttuuriset ja nykyiseen työelämään liittyvät tekijät. Mahdollisuus puhua omista hankaluuksista toisten samassa tilanteessa olevien kanssa on hyvä keino kohottaa asiakkaiden itsetuntoa. (Tarkiainen & Salomäki 2005, 124.)

Toiminnallisten ryhmätyömenetelmin voidaan selkiyttää asioita tekemällä käsiteltävä teema näkyväksi. Yhteinen dialogi luo yhteistä ymmärrystä niin asiakkaiden kesken kuin asiakkaiden ja työntekijöiden välille. Toiminnallisten menetelmien avulla voidaan tarkastella asiakkaiden tunteita, kokemuksia, mielipiteitä, arvoja ja tavoitteiden asettelua. (Tarkiainen & Salomäki 2005, 125.)

Tarkiaisen ja Salomäen (2005, 126) mukaan ryhmän jäsenet voivat toistensa työskentelyä seuratessaan nähdä itselleen tyypillisiä toimintamalleja. Tällaisen samaistumisen kautta syntyvä jakaminen on erityisen arvokasta asiakkaille. Turvalisessa ilmapiirissä ja rakentavassa hengessä annettu palaute on asiakkaan voimavaroja ja kuntoutumista edistävää. Kiinnitimme KIPINÄ-ryhmän ilmapiiriin jatkuvasti huomiota, jotta se olisi mahdollisimman turvallinen ja innostava.

6.3 Osallisuus ryhmässä

Osallisuus liittyy yhteisöön kuulumiseen, siihen osallistumiseen ja yhteisössä osallisena olemiseen. Osallisena oleminen tarkoittaa aktiivista osallistumista yhteisön toimintaan, eli kontaktin ottoa muihin yhteisön jäseniin, osallistumista yhteisiin päätöksiin ja ylipäätään yhteisössä toimimista. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013.) Asiakkaan on helpompi toimia yhteisössä ja nähdä kuntouttavan työtoiminnan mahdollisuudet, kun vuorovaikutus on toimivaa. Laadukasta ja aidosti vaikuttavaa toimintaa on mahdotonta tehdä ilman vuorovaikutusta. (Aho-Mantila ym. 2004, 35.)

Aho-Mantilan ym. (2004, 35) mukaan vuorovaikutuksesta voidaan käyttää useita eri nimityksiä. Näitä ovat esimerkiksi ”motivoiminen”, ”kohtaaminen” ja ”dialogi”.

Termeillä on omat vivahteensa, mutta pohjimmiltaan kyse on samasta asiasta: oman persoonan peliin laittamisesta, suorasta puheesta, aidosta kuuntelemisesta ja toisen kunnioittamisesta. Vuorovaikutus ei ole pelkästään tiedon jakamista, vaan se sisältää myös havaintojen, ajatusten, tunteiden, tahdon ja toiminnan elementit. Toiminnan kautta osoitetaan että sanotuilla asioilla on merkitystä ja että keskustelu johtaa johonkin.

Haahtela (2008, 227) kuvailee osallisuutta liittymisenä ja kiinnittymisenä toimintaan, eli osallistumisena johonkin. Osallistuminen onkin olennainen käsite osallisuudesta puhuttaessa. Jollei yksilö osallistu yhteisön toimintaan, ei hän voi myöskään olla osallisena (Eloranta 2010, 16). Osallistumisen tavoitteena onkin, että jokainen ihminen kykenisi rakentamaan nykyisyyttään ja tulevaisuuttaan sekä persoonallisesti että yhteisöllisesti (Kurki 2007, 70).

Häikiön (2000, 20) mukaan osallisuus tarkoittaa sellaista osallistumisen muotoa, jonka tavoite on vahvistaa asiakasryhmän elämähallintataitoja ja samalla edistää yhteiskunnallisia osallistumismahdollisuuksia. Osallisuus ei ole pelkästään yhteiskunnallista osallisuutta, vaan osallisuus voi myös liittyä yksilön arkielämän taitoihin. Kun yksilö osallistuu omaan elämäänsä, samalla kehittyy myös hänen kykynsä osallistua yhteiskuntaan. (Haahtela 2008, 245–249.)

Eloranta (2010, 16) toteaa asiakkaan motivoituvan pelkästä osallisuuden kokemuksesta niin paljon, että se rohkaisee häntä osallistumaan. Osallistumisen ansiosta asiakkaan kokemus osallisuudesta myös lisääntyy ja auttaa häntä liittymään entistä tiiviimmin osaksi yhteisöä. Osallisuuden vastakohtana pidetään syrjäytymistä. Haahtela (2008, 224–252) korostaa myös artikkelissaan osallistumisen merkitystä osallisuuden kokemuksessa.

KIPINÄ-ryhmässä pyrimme lisäämään asiakkaiden osallisuuden kokemuksia asiakaslähtöisesti toimimalla. Asiakaslähtöinen toimintatapa on kumppanuudelle rakentuvaa yhteistyötä, jossa olennaista on molemminpuolinen kunnioitus, arvostus ja vuorovaikutus. Juuri tähän pyrimme ohjaajina. Tiedostimme myös sen, että kummallakaan osapuolella ei tarvitse olla valmiita ratkaisuja heti työskentelyn alussa, vaan nämä löydetään yhdessä. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 27.) Meillä-

kään ei ollut KIPINÄ-ryhmää aloittaessamme valmista suunnitelmaa siitä, millainen ryhmän sisältö tulisi olemaan.

7 TUTKIMUKSEN TEORIAA

Tässä osiossa esittelemme aiempia tutkimuksia, joita olemme hyödyntäneet opinnäytetyössämme. Kaksi tutkimuksista on opinnäytetöitä ja kaksi aiheeseen liittyviä hankkeita. Erilaisiin tutkimuksiin syventyminen tarjosi meille eri näkökulmia suunnitellessamme opinnäytetyötämme. Teoriaan perehtyminen antoi meille apuvälineitä suunnitellessamme muun muassa avainsanoja ja KIPINÄ-ryhmän sisältöä.

Pohdimme myös tutkimuksemme eettisyyttä ja luotettavuutta. Olemme pyrkineet ottamaan mahdollisimman hyvin huomioon tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta lisäävät näkökohdat jo tutkimusta suunnitellessamme. Opinnäytetyössämme erityisesti asiakkailta kerätty palaute herätti eettistä pohdintaa, muun muassa asiakkaiden anonymiteetin suojaamisen ja heidän riittävän informointinsa suhteen.

7.1 Aiempia tutkimuksia

Suunnitellessamme ryhmänohjauksen teemoja yhdessä asiakkaiden kanssa, meillä oli mielessämme tiettyjä teemoja, jotka ovat tulleet esille aiemmissa opinnäytetöissä ja hankkeissa. Ideoimme asiakkaiden kanssa ryhmänohjauksen sisältöä niin, että pidimme mielessämme työelämän ja hyvinvoinnin KIPINÄ-ryhmän punaisena lankana. Yksi tällainen opinnäytetyö on Virrankarin ja Kokon laadullinen tutkimus.

Virrankarin ja Kokon tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaisia merkityksiä kuntouttavalla työtoiminnalla on pitkään siinä mukana olleelle neljälle pitkäaikaistyöttömälle (Virrankari & Kokko 2013, tiivistelmä). Heidän tutkimuksestaan saimme lisätietoa laadullisen tutkimuksen haasteista ja mahdollisuuksista. Näiden tietojen avulla kykenimme paremmin suunnittelemaan muun muassa haastattelukysymyksiämme.

Tuloksista kävi ilmi, että kuntouttava työtoiminta koettiin mielekkäänä, sillä se tuotti haastateltaville onnistumisen elämyksiä ja yhteiskunnallisen osallisuuden kokemuksia. Naiset pitivät merkityksellisempänä sosiaalisia suhteita ja miehet

mielekästä tekemistä. Tuloksista nousi kuitenkin esiin kokemus siitä, että työllistymisen esteenä ovat koulutuksen ja sopivien työpaikkojen puute. (Virrankari & Kokko 2013, 53–54 , 58–59.)

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat voisivat hyötyä esimerkiksi eri koulutusvaihtoehtoihin tutustumisesta tai erilaisissa yrityksissä vierailemisesta. Virrankarin ja Kokon (2013, 33) opinnäytetyöstä kävi ilmi haastateltavien toive siitä, että kuntouttava työtoiminta voisi järjestää joskus esimerkiksi tutustumista jonnekin. Näin ollen olemme myös itse sisällyttäneet ryhmänohjaukseen mahdollisuuksien mukaan erilaisia vierailuja.

Kehittämisideana Virrankari ja Kokko esittivät muun muassa kuntouttavan työtoiminnan kehittämisen pajalla yhteisenä toiminnallisena kehittämishankkeena asiakkaiden kanssa ja sen tulosten raportoinnin (Virrankari & Kokko 2013, 64). Olemme ottaneet myös omassa ryhmänohjauksessamme huomioon asiakkaiden palautteen ja toiveiden merkityksen toiminnan kehittämisessä. Asiakkailta saatu palaute on arvokasta, koska asiakkailla on tieto siitä, millainen toiminta hyödyttää heitä.

Kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuutta on käsitellyt Marttilan ja Ojanperän opinnäytetyö. Tutkimuksen tavoitteena on ollut tutkia kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuutta Seinäjoella. Tutkimuksessa on haastateltu teemahaastattelua käyttäen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita. Marttilan ja Ojanperän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia vaikutuksia kuntouttavalla työtoiminnalla oli asiakkaiden työllistymiseen ja työkykyyn. (Marttila & Ojanperä 2011, 42.)

Marttilan ja Ojanperän tutkimuksessa (2011, 69) haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että kuntouttava työtoiminta auttoi ylläpitämään säännöllistä arkirytmää ja auttoi löytämään mielekästä tekemistä. Myös sosiaalisen tuen merkitystä pidettiin tärkeänä. Ryhmän antamaa vertaistukea pidettiin tärkeänä, samoin kuin muiden ihmisten tapaamista. Suurin osa haastatelluista oli sitä mieltä, että kuntouttava työtoiminta oli motivoinut heitä.

Tutkimuksen mukaan kuntouttavalla työtoiminnalla oli merkittävä vaikutus asiakkaiden toimintakykyyn ja sitä kautta terveyteen ja motivaatioon. Kuntouttavan

työtoiminnan jakson aikana valtaosa haastatelluista kertoi psyykkisen toimintakykynsä kääntyneen positiiviseen suuntaan. Lisäksi käsitys omasta itsestä ja omasta osaamisesta parani. Marttila ja Ojanperä uskovatkin, että asiakkaalla on paremmat mahdollisuudet hakeutua vapaille työmarkkinoille tai koulutukseen osallistuttuaan kuntouttavan työtoiminnan jaksolle. (Marttila & Ojanperä 2011, 71–72.)

Työttömien työnhakijoiden aseman parantamiseksi on tehty myös monia hankkeita, joista yksi on Rytmi-hanke. Rytmi-hanke on 1.10.2008 - 31.12.2011 välisellä ajalla toteutettu hanke, jonka kohderyhmään kuuluivat heikossa työmarkkina-asemassa olevat työnhakijat, jotka asioivat työvoiman palvelukeskuksissa ja/tai käyttivät sosiaali- ja terveystalvituia. Hankkeessa kehitettiin jo olemassa oleviin palvelujärjestelmiin sopivia yhteistyömalleja, joiden tarkoitus on tukea heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä. Hankkeessa kiinnitettiin huomiota erityisesti kohderyhmän terveydentilaan, sen arviointiin, tukemiseen ja kuntoutuksen suunnitteluun. (Honkanen & Kallio 2011.)

Rytmi-hankkeessa järjestettiin ryhmämuotoista toimintaa ja yksi toiminnan muoto oli terveydentarkastus ryhmäläisille. Kokemukset ryhmästä olivat pääasiassa positiivisia, ja monet sanoivat saaneensa hyötyä ryhmästä ja myös uutta tietoa terveyteen liittyvistä asioista. Asiakkaat kokivat pystyvänsä paremmin vaikuttamaan omaan hyvinvointiinsa ja ylipäättään omaan elämäänsä. (Honkanen & Kallio 2011.) Tämän ansiosta myös työelämään pääsy tai uudelleen kouluttautuminen helpottunee huomattavasti, mikä onkin yksi kuntouttavan työtoiminnan tavoitteista (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189, § 2).

Paltamon hankkeessa tutkitaan sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen elementtejä vaikeasti työllistyvien näkökulmasta. Paltamon työllistämismalli on aktivointihanke, jonka tavoitteena on sekä edesauttaa pitkäaikaistyöttömien työllistymistä avoimille työmarkkinoille että lisätä heidän hyvinvointiaan ja sosiaalista osallisuuttaan. Hanke toteutetaan Paltamon työvoimayhdistys Ry:n ja Länsi-Kainuun työ- ja elinkeinotoimiston yhteistyönä. Hankkeen perusajatuksena on käyttää työttömiin kohdistuva passiivinen toimeentuloturva työttömien työllistämiseen palkkatyöhön ja muuhun aktivointiin. (Kokko & Kotiranta 2010, 3.)

Paltamon työllistämismallin tavoitteena on auttaa Paltamon Työvoimatalon työntekijöitä parantamaan elämänlaatuaan ja työkykyään, kehittämään työvalmiuksiin ja hakeutumaan avoimille työmarkkinoille. Elämönhallinnan tukeminen painottuu sosiaaliseen kuntoutukseen, kun taas työkyky, työvalmiudet ja avoimille työmarkkinoille siirtymisen tukeminen voidaan nähdä ammatillisen kuntoutuksen elementteinä. Paltamon työllistämismallin arviointia varten käynnistettiin varsin laaja tutkimusyhteistyö, jossa ovat mukana mm. Terveystieteiden tutkimuskeskus, Kansaneläkelaitos, Työterveyslaitos ja Kuntoutussäätiö. (Kokko & Kotiranta 2010, 3.)

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Yhteistyökumppanimme edellytti tutkimusluvan hakemista Lahden kaupungin käytäntöjen mukaisesti. Haimme tutkimuslupaa opinnäytetyötämme varten Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimialalta. Tutkimuslupa löytyy liitteistä (liite 7).

Ihmisiä koskevissa tutkimuksissa on tärkeää määritellä jo suunnitteluvaiheessa tutkimukseen liittyvää etiikkaa ja tutkimuksen luotettavuutta. Etiikkaan liitetään usein käsite moraali, koska usein niiden ymmärretään tarkoittavan samaa asiaa. Moraali tarkoittaa kuitenkin lähinnä ihmisten käsitystä oikeasta ja väärästä ja sitä, että ihmisen tulee toiminnassaan ottaa muut ihmiset ja myös ympäristö huomioon. (Mäkinen 2006, 10-11; Gensler 1998, 4-5.) Kuulan (2006, 21) mukaan etiikka on osa kaikkia tilanteita, joissa ihmiset joutuvat pohtimaan suhtautumistaan omaan ja muiden toimintaan, sitä mikä on hyväksyttävää ja mikä ei, ja miksi ei ole hyväksyttävää.

Yhtenä eettisenä lähtökohtana opinnäytetyötä tehdessämme meillä oli ihmisarvon kunnioittaminen. Kunnioitimme asiakkaiden itsemääräämisoikeutta alusta saakka, sillä jo KIPINÄ-ryhmään osallistuminenkin oli vapaaehtoista. Myös tiedonhankintatapojen tulee olla sellaisia, että ne kestävät tarkastelun eettisestä näkökulmasta. Tutkijan tulee selvittää, miten ihmisten suostumus hankitaan, keitä hän tutkii,

millaista tietoa tutkittaville annetaan ja liittykö heidän osallistumiseensa mitään riskejä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 25.)

Opinnäytetyön tutkimuksellisen osion eettisyys korostui etenkin siinä, kun keräsimme asiakkaista tietoja ja käsitelimme näitä tietoja raportissa (Mäkinen 2006, 114). Kuula (2006, 106–109) korostaa asiakkaiden riittävää informointia ja heidän yksityisyytensä suojaamista. Asiakkaat osallistuivat ryhmään vapaaehtoisesti, ja he olivat tietoisia siitä, mikä KIPINÄ-ryhmän tarkoitus oli. Heidän anonymiteettiin pyrittiin suojaamaan ja varmistamaan, että heistä kerätyt tiedot hävitettiin heti, kun olimme saaneet niistä kaiken tarvittavan.

Tutkimuksemme alkuvaiheessa pyysimme jokaiselta asiakkaalta allekirjoituksen suostumuslomakkeeseen (liite 8), jossa kerroimme keräävämmme heiltä palautetta opinnäytetyömme toiminnallisesta osuudesta, ja että käytämme tätä palautetta opinnäytetyössämme. Lomakkeessa mainitsimme myös, miksi tarvitsimme keräämäämme tietoa ja kerroimme hävittämämme kaiken aineiston, josta heidät oli mahdollista tunnistaa. (Mäkinen 2006, 115–116; Kuula 2006, 99, 106–109.) Suostumuslomake oli välttämätön tutkimuksemme eettisyyden kannalta, sillä keräsimme kuitenkin tietoa suoraan tutkittavilta ja laitoimme tiedon talteen alkupe-
räisessä muodossaan (Kuula 2006, 17–119).

Suostumuslomakkeen tarkoitus oli saada asiakkaat tietoiseksi siitä, mihin he olivat suostumassa ja samalla antaa heille mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua (Mäkinen 2006, 147; Kuula 2006, 106–108). Pyrimme myös suojaamaan itseämme varmistamalla, että olimme alusta asti tehneet opinnäytetyömme tavoitteet ja tarkoituksen selväksi. Lupaamamme anonymiteetti myös mahdollisesti rohkaisi asiakkaita antamaan meille rehellistä ja suoraa palautetta, kuten Mäkinenkin (2006, 114) arvelee.

Anonymiteetin suojaaminen ei aina ole sataprosenttisen mahdollista, mutta tähän tulee kuitenkin kaikin keinoin pyrkiä (Mäkinen 2006, 115). Useimmissa tutkimuksissa kohderyhmään kuuluvien henkilöllisyyttä ei ole tarpeen tuoda missään vaiheessa ilmi edes peitenimillä (Kuula 2006, 203–204). Päätimme siis olla käyt-

tämättä mitään peitenimiä asiakkaista, sillä tutkimuksemme kannalta ei ollut oleellista erotella asiakkaita nimien tai muiden tunnisteiden perusteella.

Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus kulkevat usein käsi kädessä. Luotettavuuden kannalta on tärkeää, että tutkimus etsii vastauksia oikeisiin asioihin, eli tutkimukselle asetettuun tutkimusongelmaan. Tällöin yleensä puhutaan tutkimuksen validiteetista, eli pätevyydestä. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 129–130; Mäkinen 2006, 87.) Käydessämme läpi tutkimuksen aikana kerättyä aineistoa, huomasimme, että olimme saaneet vastauksen tutkimusongelmaamme. Toisin sanoen voidaan sanoa, että tutkimuksemme on tältä osin luotettava. Tutkimuksen tulosten tarkistettavuus, yleistettävyyden ja julkistaminen ovat hyvin tärkeitä seikkoja tutkimuksen luotettavuudesta puhuttaessa (Mäkinen 2006, 102).

Validiteetin on vastattava tiettyihin peruskysymyksiin eli tutkimusongelmiin. Tutkimuksen validiteettia lisää myös se, että käsitteet on perusteltu riittävän hyvin ja ne kuvaavat tutkittavaa ilmiötä. Lisäksi tutkimuksen tuottaman tiedon tulee olla pätevää ja ennen kaikkea tiedon tulee päteä tutkittavaan kohteeseen. (Ronkainen ym. 2011, 130–131; Mäkinen 2006, 87.) Tutkimuksemme avainsanat ovat mielestämme hyvin valittuja, sillä ne liittyvät olennaisesti kuntoutuksen eri näkökulmiin ja lisäävät omalta osaltaan tutkimuksemme luotettavuutta. Aiemmat tutkimukset ja kuntoutuskirjallisuus ovat olleet apunamme avainsanojen muodostamisessa.

Opinnäytetyössämme validiteettia mitattiin muun muassa laatimassamme palaute-lomakkeessa, jonka asiakkaat täyttivät jokaisen ryhmänohjauksen jälkeen. Olimme laatineet kysymykset siten, että saimme niiden avulla selville, onko ryhmämuotoinen toiminta hyvä työmenetelmä kuntouttavaan työtoimintaan. Pyrimme tekemään kysymyksistä helposti ymmärrettäviä, jotta niihin vastaaminenkin olisi helppoa ja näin myös edistäisimme opinnäytetyömme validiteettia. (Mäkinen 2006, 87.)

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy myös käsite reliabiliteetti, joka tarkoittaa mitaustulosten toistettavuutta. Reliabiliteetti voidaan todeta usealla eri tavalla. Esimerkiksi jos kaksi tutkijaa saa samanlaiset tutkimustulokset, voidaan tulosta pitää

luotettavana. Toisaalta, jos samaa henkilöä tutkitaan eri tutkimuskerroilla ja saadaan jälleen sama tulos, tutkimustulokset voidaan todeta reliaabeleiksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231.)

Suhtaudumme kriittisesti siihen, olisivatko tulokset samanlaisia, jos tutkisimme samoja ihmisiä uudestaan. Varsinkin jos edellisestä tutkimuksesta olisi kulunut aikaa, olisi tutkittavien elämäntilanne voinut muuttua paljon. Toisaalta tutkimuksemme realibiliteettia lisäsi se, että teimme teemahaastattelun litterointia yhdessä ja olemme kaikki käyneet palautelomakkeet läpi ja keskustelleet niistä esiin nousseista asioista yhdessä.

Määrällisessä ja laadullisessa tutkimuksessa voidaan tutkimuksen luotettavuutta lisätä käyttämällä useita tutkimusmenetelmiä. Metodien triangulaatio tarkoittaa useiden menetelmien käyttämistä samassa tutkimuksessa. Tutkija- triangulaatio puolestaan tarkoittaa, että tutkimukseen osallistuu useampia tutkijoita aineistonkerääjinä sekä myös tulosten analysoijina ja tulkitsijoina. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217.) Tutkimuksessamme hyödynsimme monimetodisuutta siten, että tutkijoita oli kolme, jolloin saimme esiin erilaisia havaintoja ja näkökulmia tutkittavaan asiaan liittyen. Lisäksi meillä oli kaksi toisiaan tukevaa tutkimusmenetelmää: teemahaastattelu ja osallistuva havainnointi.

7.3 Aineistonkeruu ja käsittely

Saadun aineiston tulkitseminen sekä siitä tehdyt johtopäätökset ovat tutkimuksen kannalta oleellisin asia, koska tähän on tähdätty koko tutkimusprosessin ajan. Aineistoa läpi käydessään tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia hän saa tutkimuksensa alussa asettamiinsa ongelmiin. Toisaalta voi käydä myös niin, että vasta aineiston käsittelyvaiheessa tutkijalle selviää, kuinka kysymykset olisi pitänyt asettaa. (Hirsjärvi ym. 2007, 216.)

Kertyneen tutkimusaineiston järjestämisessä ensimmäinen vaihe on tietojen tarkistaminen. Tarkistimme, sisältyikö aineistoon selviä virheitä tai puuttuiko tärkeitä tietoja. Tämän jälkeen järjestimme aineiston tiedon kokoamista varten. Oli hyvä,

että meitä oli kolme tutkijaa, koska usein laadullisen aineiston läpi käymisessä on hyvin suuri työ. (Hirsjärvi ym. 2007, 217.)

Seuraavaksi aukikirjoitimme palautelomakkeet ja litteroimme teemahaastattelun. Kirjoitimme kaiken sanatarkasti äänitallenteiden pohjalta. Litteroiminen onkin yleisempi tapa käsitellä äänitallenteet kuin se, että tutkija tekee päätelmät suoraan nauhoituksista (Hirsjärvi ym. 2007, 217).

Tämän jälkeen kävimme palautelomakkeita ja teemahaastattelua läpi niin, että merkitsimme tekstistä kaiken, joka oli teoriaan pohjautuen oleellista tutkimusongelmamme ja opinnäytetyömme tavoitteiden kannalta. Jaoimme aineiston kolmeen osaan ja vaihdoimme osia keskenämme niin, että kaikki kävivät koko aineiston läpi. Näin varmistimme sen, ettei mitään tutkimuksemme kannalta merkityksellistä jäisi huomaamatta.

Kävimme aineistoa läpi pitäen mielessämme teemahaastattelun ja loppupalautelomakkeen kysymykset. Kävimme läpi myös jokaisen kerran jälkeen kerätyt palautteet ja otimme niistä tutkimusongelmamme kannalta merkitykselliset asiat ylös. Vertailimme keskenämme, millaisia asioita olimme nostaneet esiin aineistosta ja keskustelimme siitä, mitkä niistä olivat tutkimusongelmamme kannalta merkityksellisiä.

8 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusmenetelmien valinta perustuu tutkimusongelman luonteeseen. Halusimme muotoilla tutkimusongelmasta sellaisen, että se antaisi vastauksen siihen, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä asiakkailla oli KIPINÄ-ryhmästä. Vaikka opinäytetyömme on toiminnallinen opinäytetyö, halusimme saada siihen mukaan myös tutkimuksellisen otteen. Tutkimusmenetelmiksi valitsimme teemahaastattelun ja osallistuvan havainnoinnin, koska kvalitatiivisin menetelmin voidaan ymmärtää ja paljastaa ilmiöitä, joista ei ennestään tiedetä paljoa (Räsänen 2009, 5).

Lisäksi kvalitatiivisin menetelmin voidaan syventyä yksilön kokemuksiin (Räsänen 2009, 5). Olimme kiinnostuneita siitä, millaisia asioita eri asiakkaat pitävät tärkeinä kuntoutumisensa kannalta. Teemahaastattelu antoi meille välineet tutkia ryhmäläisten kokemuksia, ja osallistuva havainnointi auttoi meitä havainnoimaan ryhmän muodostumista ja ryhmädynamiikkaa, mikä oli tärkeää onnistuneen ryhmänohjauksen kannalta.

8.1 Osallistuva havainnointi

Osallistuva havainnointi on yksi yleinen tapa havainnoida ihmisen toimintaa. Osallistuva havainnointi on hyvä keino saada tietoa tutkittavasta yksilönä, yhteisön jäsenenä ja suhteessa tutkijaan. Metodina osallistuva havainnointi antaa tietoa yhteisön sosiaalisista ja kulttuurisista piirteistä. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija tekee havaintoja tutkimastaan ilmiöstä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. (Vilka 2005, 120.)

Räsänen (2009, 11) mukaan osallistuvan havainnoinnin suurin hyöty on siinä, että tutkija saa ensikäden tietoa luonnollisessa ympäristössä. Tämän lisäksi tutkija voi ymmärtää ja tulkita ihmisten käyttäytymistä ja sosiaalisia suhteita eri tavalla kuin kyselyiden ja haastattelujen avulla. KIPINÄ-ryhmää ohjatessamme koimme suureksi hyödyksi sen, että meitä oli kolme ryhmän vetäjää. Näin pystyimme tekemään havaintoja mahdollisimman monipuolisesti.

Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija on osa yhteisöä, joten menetelmän käyttäminen edellyttää yhteisöön sisään pääsemistä ja tutkittavien luottamuksen saavuttamista. Luottamus tutkijaan ja hänen vaitioloonsa yksilön ja yhteisön asioista riippuu yhteisöstä, sen koosta ja tutkimusongelmasta. (Vilka 2005, 122.) Pyrimme rakentamaan luottamusta asiakkaisiin avoimella ja kunnioittavalla vuorovaikutuksella ja heidän mielipiteensä huomioiden.

Anttila (2000, 218) toteaa, että havainnointi ei vastaa siihen, miksi ihmiset tekevät niin kuin tekevät, joten miksi-kysymyksiin vastaaminen edellyttää myös muunlaisen tutkimusaineiston, kuten teemahaastattelun, käyttöä. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa vain siitä, mitä ihmiset tekevät ja miltä asiat näyttävät eikä siitä, mitä ihmiset sanovat. Päädyimmekin käyttämään teemahaastattelua osallistuvan havainnoinnin rinnalla, jotta saisimme konkreettista materiaalia omien havaintojemme tueksi.

Osallistuvan havainnoinnin vaarana on, että tapahtuma tai tilanne vaikuttaa tutkijaan niin paljon, että tutkija ei enää pysty ottamaan tilanteisiin neutraalia näkökantaa. Toisaalta tutkija voi myös uskoa niin vahvasti tietävänsä itse parhaiten miten asiat oikeasti ovat, ettei hän kykene havainnoimaan tai analysoimaan tilannetta objektiivisesti. (Räsänen 2009, 14.) Koska meitä oli kolme tutkijaa ja havainnoitsijaa, pystyimme vertailemaan havaintojamme ja näin välttämään suurimmat virhetulkinnat.

8.2 Teemahaastattelu

Valitsimme teemahaastattelun, koska teemahaastattelu on hyvä menetelmä kun halutaan tutkia vähemmän tunnettuja ilmiöitä ja asioita. Teemahaastattelu antaa välineet huomioida ihmisten tulkinnat ja heidän merkityksenantonsa. Vapaalle puheelle annetaan tilaa, vaikka haastattelun teemat onkin mietitty ennen haastattelun pitämistä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkijan täytyy selvittää ennen haastattelua tutkimaansa ilmiöön liittyviä rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Teemahaastattelussa korostetaan haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän määritelmiään tilanteista. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48.)

Teemahaastattelusta puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Haastattelija varmistaa, että kaikki etukäteen päätetyt teemat käydään haastateltavan kanssa läpi. Haastattelun apuna on jonkinlainen tukilista käsiteltävistä asioista, ei valmiita kysymyksiä. Teemahaastattelu on eräänlainen keskustelu, jossa haastattelija pyrkii vuorovaikutuksessa saamaan selville haastateltavilta häntä kiinnostavat asiat, tai ainakin ne, jotka kuuluvat tutkimuksen aihepiiriin. (Eskola & Vastamäki 2010, 26, 28.)

Teemahaastattelu ottaa huomioon sen että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamat merkitykset ovat keskeisessä asemassa. Teemahaastattelussa huomioidaan myös se, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.) Pyrimmekin teemahaastattelua pitäessämme saamaan aikaan monipuolista keskustelua ja pureutumaan syvälle niihin teemoihin, jotka olivat teoriaan pohjautuen merkityksellisiä tutkimusongelmaan vastatessamme.

Teemahaastattelu muistuttaa enemmän strukturoitua kuin strukturoimatonta haastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä siksi, että yksi haastattelun aspekti eli haastattelun aihepiirit, ovat kaikille samat. Teemahaastattelusta puuttuu strukturoiduille lomakehaastatteluille luonteenomainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta se ei ole täysin vapaa niin kuin syvähaastattelu. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.)

Teemahaastattelun avulla keräsimme tietoa myös siitä, kokiko asiakas tullessa kuulluksi. Asiakaslähtöisyys ja osallisuus ovat mielestämme tärkeitä arvoja kuntoutuksen kentällä ja edistävät osaltaan asiakkaan tavoitteiden saavuttamista. Työntekijän tai ryhmänohjaajan näkemys asiakasta hyödyttävistä toimintamuodoista voi olla hyvin erilainen kuin asiakkaan oma.

Päätimme toteuttaa teemahaastattelun ryhmähaastatteluna, jonka nauhoitimme. Mielestämme ryhmämuotoinen teemahaastattelu sopi käytettäväksi, koska ryhmähaastattelussa osanottajat tuottavat monipuolista tietoa tutkittavasta ilmiöstä ja halusimme herättää keskustelua asiakkaiden kesken. Toisaalta haasteena ryhmähaastattelussa on se, että keskustelun pitäisi pysyä valituissa teemoissa ja että kaikki pystyvät osallistumaan keskusteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 61.) Tie-

dostimme tämän ja pyrimme haastattelun aikana jakamaan puheenvuoroja myös hiljaisemmille.

9 KIPINÄ- ASIAKKAIDEN KOKEMUKSIA

Tässä osiossa tuomme esiin asiakkaiden kokemuksia ja mielipiteitä KIPINÄ-ryhmästä. Asiakkaiden mielipiteet ja kommentit ryhmään liittyen on koottu palautelomakkeista ja teemahaastattelusta. Asiakkaat pääsivät kertomaan kokemuksistaan omin sanoin, joten saimme KIPINÄ-ryhmään osallistuneiden asiakkaiden kokemuksia esiin konkreettisella tavalla. Vastaukset olivat esimerkiksi seuraavanlaisia:

9.1 Ryhmän ohjelman onnistuminen ja asiakkaiden osallisuus ohjelman rakentamisessa

Pyysimme asiakkaita kertomaan, mitä he pitivät ryhmän sisällössä onnistuneimpana. Kysyimme myös, saivatko he ryhmästä ideoita tulevaisuuttaan varten.

”Päivät oli mielestäni hyvin suunniteltuja ja aiheet mielenkiintoisia.”

”No toi ainakin oli (hyödyllinen) siel Siemen ja Koneessa käynti, sai tietää pienkonekoulutuksesta tuol Rajamäellä, sitä mä oon ettiny. Sitä koulutust, mut en oo viittiny työkkäris käydä kysymäs.”

”...(ideoita) vapaa-aikaan, justiin näitä liikuntamahollisuuksia, mitä ei niin ku, varsinkin tälleen kohtuu uutena lahtelaisena niin edes tienny.”

”...no en mä nyt tiedä varsinaisia ideoita mut ehkä vähän semmosii ahaa-elämyksiä, joita, että tota, vois sitten ajatella omalle työuralleen tai vastaavaa.”

Kysyimme myös, mikä ryhmätoiminnassa ei hyödyttänyt ryhmäläisiä. Ryhmä koostui hyvin erilaisista ja eri tilanteissa olevista ihmisistä, joten jokainen ryhmätapaaminen ei luonnollisestikaan voinut olla jokaisen asiakkaan mieleen.

”Paljonkin (tarpeetonta,) mutta pitää ottaa huomioon, että kyse on ryhmästä ja kaikkia ei voi miellyttää.”

”Siel jossain lankaliikkeessä vierailu (ei hyödyttänyt)”

Kysyimme asiakkailta, kokivatko he päässeensä vaikuttamaan ryhmän ohjelmaan. Keskustelimme myös siitä, huomioimmeko me heidän esittämänsä ehdotukset ryhmän ohjelmassa ja toiminnassamme.

”...itekin tajus vast täs pikkuhiljaa, et ois voinu avata enemmän suuta, ois voinu viittii niin ku enemmän vaikuttaa ja tälleen, et kylhän tääl hyvin sai vaikuttaa. Jos vaan niin ku halus.”

”Kyllä. Tuli käytyä heti vierailuilla ja tuli toimintaa.”

”(Huomioitte) vaihtelevalla menestyksellä. Annoin palautetta myös suoraan ohjaajille, että se vaikuttaisi heti seuraavalla kerralla, mm. aikataulutuksen suhteen.”

Keskustelimme myös siitä, oliko asiakkaiden mielestä hyvä asia, että heille annettiin mahdollisuus olla rakentamassa ryhmän ohjelmaa.

”...ei voi sillee kauheesti ajatella, että vastuuta (ohjelmasta) niinku tänne meille laittaa, koska tota on ujoja ihmisiä ja sitten on tota tosiaan niin et moni on pettynyt esimerkiks jossain työkkärissä ja muissa, koska ei sielt tunnu mitään apua saavan...”

”Se oli hyvä, kun oli tavallaan se selkee paketti, niin sitten ku tää on kuitenkin se kuntouttava ja sit on välillä vähän niin ku ollu yhteiskunnasta sivussa, niin sit se on välillä ihan hyvä, et se tarjoillaan niin ku lautasella se homma, et sit se niin ku helpottaa sitä kynnystä itelle lähtee sinne tiettyihin asioihin.”

Pyysimme asiakkaita kertomaan, mitä he ajattelivat joka kerran jälkeen täytetystä palautelomakkeesta ja sen hyödyllisyydestä. Asiakkaat ottivat kantaa myös loppupalautelomakkeen tarpeellisuuteen. Kaikki asiakkaat eivät halunneet osallistua kovinkaan aktiivisesti viimeisellä kerralla pidettyyn teemahaastatteluun, minkä

vuoksi myös laajempi loppupalautelomake osoittautui hyvin tärkeäksi meille ohjaajille. Näin jokainen asiakas pääsi antamaan meille palautetta ryhmästä.

”...joka kerran jälkeen se (palautteen antaminen) oli myös tärkeä, siis silleen, että siinäkin pysty vaikuttaa ja pystyitte sitten niin ku tavallaan korjaamaan niitä, jos kaikil oli vaikka jotain siellä (kehittämisehdotuksissa)...”

”Mä kirjoitin kaikki sinne paperille (loppupalautelomakkeeseen), mitä mä oon ollu ryhmästä mieltä.”

”...tää (loppupalaute) oli mun mielest se kaikkein tärkein kysely.”

9.2 Ohjaajien onnistuminen

Pyysimme asiakkaita kertomaan, mitä he pitivät onnistuneena meidän toiminnassamme ohjaajina. Aihetta sivuten saimme palautetta myös luonteestamme.

”(Ohjaajat) ottivat kaikki huomioon ja järjestivät kaikki käynnit asiallisesti. Ja varmasti näkivät vaivaa, että pääsimme vierailuille.”

”Kaikki kerrat oli hyvin suunniteltu ja toteutettu.”

”(Ohjaajien) iloisuus ja energisyys ottaa eri asioista selvää.”

”Kaikkia tyttöjä oli helppo lähestyä, mikä on tärkeää.”

Kysyimme asiakkailta myös, mitä kehittämisen kohteita meidän ohjaajien toiminnassa oli. Usein jäimme tapaamiskertojen jälkeen hetkeksi istumaan kolmestaan johonkin rauhalliseen paikkaan ja keskustelimme tapaamiskerran onnistumisesta. Halusimme kuitenkin kuulla myös asiakkaiden mielipiteen asiasta. Halusimme myös tietää, mitä asiakkaat olisivat tehneet toisin, mikäli he olisivat olleet ryhmän ohjaajia.

”...siis ryhmän vetäjätkin kehittyi siis tietenkin, et heille tulee uusia ideoita, miten (ryhmän toimintaa) voi kehittää.”

”Aina on parannettavaa, mutta ei tule mieleen mitään parannettavaa nyt, paitsi yritysvierailujen monipuolistaminen.”

”...kannattaa ottaa mun mielestä huomioon, siis ainakin niin ku, jos aattelisit et ite lähtisit vetämään niin se, että tota on tota sellasia ihmisiä teillä vastassa, jotka on itekin vähän hukassa näitten... sillee asioitten kanssa.”

Meillä oli vaikeuksia pitää yhteyttä asiakkaiden kanssa, koska suoraa yhteydenot-
tovälinettä ei ollut, vaan ryhmän asioista viestiminen tapahtui aina OVI-työpajan
ohjaajien välityksellä. Keskustelimmekin asiakkaiden kanssa myös tästä aiheesta.

”..ne välikädet hankaloittaa aina hirveen paljon sitä, että miten niin kun toimitaan ja missä nähdään ja niin kun koska nähdään.”

”...(Ohjaajille) vaikka just joku prepaid-liittymä et ois sit suora numero teille...”

9.3 Asiakkaiden odotukset ja niiden toteutuminen ryhmän suhteen

Keskustelimme myös asiakkaiden suhtautumisesta ryhmään ja siitä, kuinka heidän suhtautumisensa mahdollisesti muuttui ryhmän aikana.

”Mä lähin ihan positiivisella mielellä... siis... et enhän mä niinku tienny paljon muuta kuin mitä toi Eki (työpajan ohjaaja) niin ku siitä kerto, et mä en nähny ees sitä ilmoitusta.”

”...Niin siinä (ensimmäisessä tapaamisessa) rupes miettii niin ku et onkohan tää nyt.. Mut ku sit tuli näitä käyntejä.. Niin se oli ihan positiivinen juttu. Et muuttu suhtautuminen.”

”Joo siis mä en oo mikään ryhmäihminen sillee enkä muutenkaan mitenkään puhelias, mut sit ku tutustuu porukkaan niin kyllähän se sit alkaa menee.”

”Ois tääkin (ryhmä) voinu jonkin ajan päästä olla ihan eri ryhmä, kun on tottunu porukkaan.”

Ryhmässä pohdittiin myös sitä, kenelle kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista ryhmämuotoinen toiminta voisi olla hyvä ja toimiva työtoiminnan muoto.

”Mut oishan tää sellasillekin aroille ihmisille. Jollain tavalla jotain ryhmätoimintaa pikkuhiljaa. Tai semmosii keillä on jotain tällee et ahistaa olla ihmisten kanssa niin oishan se sellasillekin jotenkin hyvä. Et se ois jotenkin sellanen matalan kynnyksen...”

”...mun mielestä ois fiksumpaa laittaa (ryhmään) sellasia ihmisiä, jotka tietää vähän siitä kuntouttavasta, tai et on ollu hetken siinä. Ja sitten lähtee niin kun sitä kautta rakentaan, et on vähän jo voimavaroja.”

”...meilläkin lähti ryhmästä yks pois nii koki, ettei hän tarvi. Varmaan, kun on sen ikänen jo, ettei tarvi.”

9.4 Ryhmä työtoimintapaikkana

Kysymys vastaavan ryhmän toimimisesta työtoimintapaikkana siinä, missä esimerkiksi OVI-työpajakin herätti paljon keskustelua.

”...jos ajatellaan, että tää (ryhmätoiminta) ois kuntouttavaa työtoimintaa, niin ehdottomasti tiheemmin. Siis niin ku että vaikka kaks kertaa viikossa.”

”Mikä ettei, suosittelen ryhmää uusille työntekijöille.”

”Työtoimintapaikka, ehkä, mutta ryhmän rakenne ja toimintatapa pitäisi selkeyttää, sekä luoda jokin tavoite, mitä ryhmätoiminnalla haetaan. Osana kuntouttavaa, kyllä.”

”...että kyllä tää (ryhmätoiminta) niinku mun puolesta vois niinku jatkua vaikka satunnaisesti, et vaikka kerta kuukauteen.”

Kysyimme asiakkailta myös, mitä mieltä he olivat ryhmän onnistumisesta kokonaisuudessaan. Keskustelua herätti myös ryhmän merkitys OVI-työpajalla eri kerroksissa työskentelevien asiakkaiden tutustumisessa toisiinsa.

”Tää (ryhmä) on mun mielestä ihan hyvä ja hyödyllinen juttu.”

”Siinähan se vääryys onkin justiin, ku ei löydä mitään, mikä hiertää. Siis mä tarkoitan, että tää (ryhmä) on niin ku kaikin puolin onnistunu tosi hyvin.”

”Ja musta tää (ryhmä) toi kivasti tätä talon porukkaa (yhteen), kun porukkaa on jakautunu yläkertaan ja alakertaan.”

Idea vastaavan ryhmän toteuttamisesta uudelleen otettiin avosylin vastaan. Asiakkaat olivat yksimielisiä siitä, että osallistuisivat vastaavaan ryhmään myös uudestaan, mikäli sellainen tilaisuus tarjoutuisi. Ajatuksia heräsi myös asiakkaiden hyödyllisiksi kokemien yritysvierailujen suhteen.

”Kyllä osallistuisin. Nyt osaisin enemmän vaikuttaa, koska on kokemus edellisestä.”

”Toki (osallistuisin), itseni ja muiden kiusaksi.”

”...ottais selvää ja niin ku ehkä vähän ketä mikäkin ala (yritysvierailuihin liittyen) kiinnostaa, niin järjestäis vaikka pienimuotoisia ryhmiä, et jakais sitä porukkaa.”

”...(jos ryhmässä saisi) tietoja niin ku ylipäänsä koulutuksista, työelämästä, kaikista tälläisistä niin kyllä mä lähtisin.”

10 YHTEENVETO

Tässä osiossa tarkastelemme KIPINÄ- ryhmään osallistuneiden asiakkaiden kokemuksia KIPINÄ- ryhmän merkityksestä kuntoutumiseen. Käytämme tarkastelun apuna edellisessä luvussa esiteltyjä asiakkaiden antamia palautteita sekä teoreettista viitekehystä. Asiakkaiden toiveiden huomioiminen ja heidän innostamisensa osallistumaan ryhmän toimintaan oli meille tärkeää jo alusta alkaen – teoreettinen viitekehys ja aiemmat tutkimukset auttoivat meitä KIPINÄ- ryhmän luomisessa sellaiseksi, että sillä olisi positiivisia vaikutuksia asiakkaiden kuntoutumiseen.

Järvikosken (2008, 53) mukaan vaikuttavuus on sosiaalialan palvelujen ja interventioiden yhteiskunnallisen ja eettisen oikeutuksen perusta. Kuntoutuksen tärkeimpänä tavoitteena voidaan pitää muutosta asiakkaan ja hänen ympäristönsä välisessä suhteessa. Näitä muutoksia voivat olla työssä jaksaminen, työllistyminen tai elämänhallinnan vahvistuminen. KIPINÄ- ryhmällä oli asiakkaiden kertoman mukaan positiivisia vaikutuksia ainakin elämänhallinnan kannalta. Ryhmä tarjosi myös vaihtelua viikkorutiiniin ja sitä kautta varmasti tuki myös jaksamista muun työpajatyöskentelyn aikana, vaikka tämä ei tullutkaan suoraan ilmi asiakkaiden antamasta palautteesta. Koska ryhmä oli kestoltaan lyhyt, vain kuusi viikkoa, emme tutkineet sen vaikutuksia työllistymiseen.

Tutkimuksessamme tarkastelimme vaikuttavuutta perehtymällä siihen, kuinka KIPINÄ- ryhmä on vaikuttanut asiakkaiden työ- ja toimintakykyyn. Aineistona käytimme teemahaastattelua sekä asiakkailta kerättyä palautetta. Asiakkaiden kanssa käydyt keskustelut toivat oman arvokkaan lisänsä aineistoomme. Asiakkaiden antaman palautteen perusteella ryhmämuotoista toimintaa voidaan edelleen kehittää niin, että se tukee mahdollisimman hyvin asiakkaiden kuntoutumista ja paluuta työelämään.

Työ- ja toimintakyvyn parantuminen tukevat asiakkaan kuntoutumista. Työ- ja toimintakyky liittyvät laajasti yksilön hyvinvointiin. Toimintakyky tarkoittaa sitä, että ihminen kykenee selviytymään jokapäiväisistä perustoiminnoista itseään tyydyttävällä tavalla. Työkyky taas on yksi ihmisen tärkeimmistä pääomista työelä-

mässä. (Heimonen 2009, 9.) Karvinen ja Oikarinen (2001, 9 -10) taas määrittelevät toimintakyvyn mahdollisuudeksi hallita omaa elämää ja yhdeksi hyvinvoinnin mittariksi.

Hyvinvointiin kuuluu kolme ulottuvuutta, fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky. Jotta ihminen säilyisi terveenä ja toimintakykyisenä, tulisi kaikkien osa-alueiden olla tasapainossa. Jos yksi osa-alue tulee laiminlyödyksi, ihmisen elämänlaatu laskee. Kyse on kokonaisuudesta, jossa niin psyykinen, sosiaalinen kuin fyysinenkin osa-alue vaikuttavat toisiinsa. (Sallinen, Kandolin & Purola 2002, 20.)

Fyysinen toimintakyky tarkoittaa kykyä selviytyä fyysistä ponnistelua vaativista tehtävistä (Pohjolainen 2009, 48). Fyysiseen toimintakykyyn vaikuttavat unen määrä, liikunta ja ruokavalio (Sallinen ym. 2002, 22). Monet KIPINÄ-ryhmään osallistuneista asiakkaista pitivät tärkeänä tutustumiskäyntiä Lahden liikuntapalveluihin. Asiakkaat kokivat saaneensa uutta informaatiota esimerkiksi ulkoilureiteistä ja liikuntapalveluiden monimuotoisuudesta. Osa asiakkaista oli tuonut esille, että he halusivat lisätä arkiliikunnan määrää. Erilaisten liikuntamahdollisuuksien hahmottuminen antoi ainakin osalle asiakkaista kimmokkeen harrastaa liikuntaa useammin.

Psyykinen toimintakyky koostuu kolmesta eri osa-alueesta: toiminnasta, tunne-elämästä ja ajattelusta. Kun ihmisellä on hyvä psyykinen toimintakyky, hän kykenee toimimaan tehokkaasti ja järkevästi, tuntee olonsa hyväksi, arvostaa itseään ja suhtautuu optimistisesti tulevaisuuteen. (Suvikas, Laurell & Nordman 2006, 84–85.) Psyykkisesti toimintakykyinen ihminen kykenee käyttämään psyykkisiä voimavarojaan esimerkiksi työelämässä omien tarkoitustensa ja tavoitteidensa mukaisella tavalla (Heimonen 2009, 55).

Psyykinen toimintakyky ja elämänhallinta kulkevat usein käsi kädessä. Elämänhallinta tarkoittaa toisaalta aktiivista toimijuutta ja toisaalta taas sopeutumista muuttuviin tilanteisiin. Elämänhallinnalla voidaan tarkoittaa myös ihmisen psyykkisten hallintakeinojen ja strategioiden muodostamaa kokonaisuutta. (Heimonen 2009, 57.) Ryhmänohjaajina pyrimme tukemaan asiakkaiden aktiivista osallistu-

mista alkaen KIPINÄ-ryhmän suunnittelusta aina teemahaastatteluun asti. Teemahaastattelusta ja asiakkaiden antamasta palautteesta selvisikin, että asiakkaat kokivat pystyneensä vaikuttamaan ryhmän sisältöön. Lisäksi olimme saamamme palautteen mukaan onnistuneet kiitettävästi ottamaan asiakkaiden antamat kehitysehdotukset huomioon.

Sosiaalinen toimintakyky tarkoittaa laajasti määriteltynä kykyä toimia yhteiskunnassa vallitsevien arvojen ja normien mukaisesti. Sillä voidaan tarkoittaa myös kykyä selviytyä arkirutiineista, vuorovaikutussuhteista ja niistä rooleista, joita ihminen ottaa eri tilanteissa. (Simonen, 2009, 64.) Suvikas ym. (2006, 88) määrittelevät sosiaalisen toimintakyvyn kyvyksi huolehtia sosiaalisista suhteista ja itsensä sekä osallisuudeksi yhteisölliseen elämään.

Jotta ihminen pysyisi sosiaalisesti toimintakykyisenä, hän tarvitsee kokemuksen ryhmään kuulumisesta ja hyväksytyksi tulemisesta. Tasapainoiseen sosiaaliseen elämään kuuluu yhteys erilaisiin ryhmiin, kuten työyhteisöön, perheeseen ja ystäviin. (Suvikas ym. 2006, 84–85.) Työ lisää sosiaalista turvallisuutta, tukee yhteiskunnallista aktiivisuutta ja on keskeinen yhteiskuntamme voimavara (Palosuo 2009, 15).

Yhteisön jäsenten hyvinvointi pohjautuu pitkälti palkkatyöhön ja siitä saatavan tuoton varaan. Tämän takia työttömyys ei ole hyödyksi millekään yhteiskunnalle, riippumatta yhteiskuntamallista tai poliittisesta järjestelmästä. Itse asiassa, pohjoismaissa työttömälle työnhakijalle työttömyys on mielletty suurimmaksi hyvinvoinnin uhkatekijäksi. Korkea koulutusjärjestelmä, infrastruktuuri, tietopohja sekä vahva työttömyyden hoitaminen ovat Suomen vahvuuksia työttömyyden ja syrjäytymisen vähentämisessä. (Palosuo 2009, 15.)

Kuntouttava työtoiminta ehkäisee osaltaan työttömyyttä ja syrjäytymistä. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on avata pitkäaikaistyöttömälle väylä avoimille työmarkkinoille tai saada asiakas osallistumaan työvoimahallinnon järjestämiin työllistymistä tukeviin toimenpiteisiin. Toisaalta kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on myös tukea asiakkaan arjenhallintaa ja parantaa tai ylläpitää hänen toimintakykyään. (Lindqvist ym. 2001, 13.) Tutkimusta tehdessämme meille

hahmottui, että kuntouttavan työtoiminnan rooli yhteiskunnallista osallisuutta lisäävänä palveluna on tärkeä ja että kuntouttava työtoiminta auttaa osaltaan lieventämään niitä ilmiöitä, joita pitkäaikaistyöttömyyteen liittyy.

Pitkäaikaistyöttömyys luo vakavan ongelman työmarkkinoiden toimivuudelle, kun taas tilapäinen ja lyhytkestoinen työttömyys on normaali ilmiö työmarkkinoilla. Pitkäaikaistyöttömät voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään sen perusteella, millaisin toimenpitein heidän tilanteeseensa voidaan löytää ratkaisuja. ”Olosuhdetyöttömät” voivat hyötyä kevyistä tukitoimenpiteistä, koska heidän työttömyytensä johtuu usein vallitsevista olosuhteista. ”Pitkittyneesti työttömät” tarvitsevat usein monimuotoista tukea, kuten ammatillista koulutusta ja kuntoutusta. Tällaisilla asiakkaila ongelmat ovat usein kasautuneet: työttömyys on voinut pitkittyä iän, ammattitaidon puutteen tai mielenterveys- ja päihdeongelmien takia. Usein työllistyminen on mahdollista vasta silloin, kun asiakkaat ovat käyneet läpi erilaisia tukitoimenpiteitä. (Raunio 2006, 84–85.)

”Vaikeimmin työllistyvät” ovat saattaneet jo syrjäytyä yhteiskunnasta. Työttömyys on saattanut jatkua jopa 5-10 vuotta ja taustalla voi olla sairauksia, avioero tai asunnon menettäminen. Mielenterveysongelmat voivat olla niin vakavia, että työkyky on vaarantunut. Uhkana voi olla työkyvyn menettäminen kokonaan. Paluu työelämään ei välttämättä ole enää mahdollista ja työllistämistä tärkeämpää onkin toimeentulon ja sosiaaliturvan järjestäminen. (Raunio 2006, 85.)

KIPINÄ-ryhmässä asiakkaat kuuluivat joko pitkittyneesti työttömien tai vaikeimmin työllistyvien ryhmään. Yksikään asiakkaista ei ollut olosuhdetyötön. Halu työllistyä näkyi asiakkaiden antamassa palautteessa. Asiakkaat olivat pitäneet KIPINÄ-ryhmässä erityisen tärkeinä yritysvierailuja ja toivoivat, että jos vastaava ryhmä joskus järjestettäisiin, niin yritysvierailuja voisi olla enemmänkin.

Haasteeksi vierailujen suunnittelussa muodostui se, että oli vaikea keksiä sellaisia paikkoja, jotka kiinnostaisivat ja hyödyttäisivät mahdollisimman montaa asiakasta. Lisäksi meidän tuli ottaa huomioon aika, joka kului liikkussa paikasta toiseen. Yritykset eivät siis voineet sijaita kovin kaukana toisistaan. Asiakkaat kokivat hyödylliseksi myös pitämämme tietoiskut erilaisista koulutusmahdollisuuksista.

Pyrimme tekemään infoista sellaiset, että niissä olisi jokaiselle jotakin, koska asiakkailla oli tietysti yksilöllinen näkemys siitä, mikä on tärkeää juuri heille. Asiakkaiden näkemys onkin tärkeä ottaa huomioon niin pienissä kuin suurissa asioissa, oli kyse sitten vierailukäyntien suunnittelusta tai laajamittaisemmasta kuntouttavan työtoiminnan palvelujen kehittämisestä.

Hassisen (2004, 63) mukaan kuntouttavan työtoiminnan palveluja kehitettäessä on opittu yhdistämään erilaisia palveluja. On huomattu, että työpajojen arkeen soveltuvat parhaiten toiminnallisen kuntoutuksen keinot. Työpajat voivat toimia arjen ja sosiaalisten taitojen vahvistajana. Esimerkkinä toimii ryhmätoiminta, jonka voi niveltää työtoiminnan lomaan. Kuntoutus voi toisaalta olla myös oman elämän aktiivista suunnittelua ja dokumentointia. Toivommeikin, että asiakkaiden kanssa käydyt keskustelut ja heidän kirjoittamansa palautteet olisivat saaneet aikaan jonkinlaisia ahaa-elämyksiä, jotka olisivat jääneet mieleen ryhmän loputtua.

Yksi työpajatoiminnan vahvuuksista on niin sanottu arkielämään liittyvä palveluohjaus. Monilla työpajoilla on hyviä kokemuksia yhteisöllisyyden rakentamisesta ja arjenhallintaan liittyvien käytäntöjen kehittämisestä. Työpajan arjessa asiakkaan arjenhallinnan taitoja voidaan jäsentää ja tukea ryhmätoiminnan avulla, organisoimalla erilaista neuvontaa ja järjestämällä tietoiskuja erilaisista teemoista. Tietoiskut voivat liittyä esimerkiksi terveyteen, liikuntaan, ihmissuhteisiin tai erilaisissa virastoissa asiointiin. (Hassinen 2004, 71.)

Jotta asiakkaat saadaan hyödyntämään erilaisia työpajatoiminnan tarjoamia mahdollisuuksia, pitäisi niiden olla helposti lähestyttäviä. KIPINÄ-ryhmään osallistuneet asiakkaat olivat suurimmaksi osaksi sitä mieltä, että ryhmään oli matala kynnyksellä tulla ja että siellä oli helppoa jakaa omia kokemuksiaan ja mielipiteitään. Ryhmä tarjosi asiakkaille myös vertaistukea ja vaihtelua arkeen. Lisäksi ryhmä auttoi tutustumaan paremmin muihin OVI-työpajalla oleviin asiakkaisiin.

Eräs ryhmään osallistunut asiakas ei kokenut olevansa kovinkaan sosiaalinen tai puhelias, mutta oli kuitenkin huomannut, että asiakkaiden tullessa tutummiksi keskenään, oli ryhmämuotoinen toiminta sopinut hänellekin odotettua paremmin. Yksi asiakkaista oli sitä mieltä, että ryhmä muuttuu aivan erilaiseksi heti, kun oli

tutustunut muihin ryhmäläisiin paremmin. Huomasimme itsekkin, että tullessamme tutummiksi asiakkaiden kanssa väheni oma jännityksemme ja saimme enemmän varmuutta ryhmän ohjaamiseen.

Vaikka kaikki asiakkaat olivat pitkäaikaistyöttömiä, olivat he silti ennen kaikkea yksilöitä, joilla oli erilaiset toiveet ja mielipiteet. Yritimme mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon erilaiset elämäntilanteet ja kiinnostuksen kohteet suunnitellussamme esimerkiksi tietoiskuja. Erilaiset näkemykset tuottivat toisaalta syvälisiäkin keskusteluja ja toisaalta ne toivat meille haasteita ryhmän sisältöä suunnitellussamme.

Mikäli vastaava ryhmä järjestettäisiin jatkossa, tulisi varmasti yksi suurimpia haasteita olemaan se, kuinka asiakkaiden erilaiset näkemykset saataisi sovitettua mahdollisimman saumattomasti yhteen. Ryhmäläisillä oli erilaisia mielipiteitä siitä, millaisille asiakkaille ryhmämuotoinen toiminta sopii ja kuinka usein tällaista toimintaa pitäisi olla. Yksi asiakkaista oli sitä mieltä, että ryhmätapaamisia voisi olla kahdesti viikossa, jos ryhmä olisi kuntouttavan työtoiminnan työtoimintapaikka. Mikäli ryhmä jatkuisi nykyisessä muodossaan, kerran kuukaudessa riittäisi.

Osa asiakkaista oli sitä mieltä, että ryhmätoiminta sopisi parhaiten niille, jotka olisivat olleet jo vähän kauemmin mukana kuntouttavassa työtoiminnassa. Osa taas oli sitä mieltä, että ryhmään pitäisi olla mahdollisimman matala kynnys tulla. Asiakkaat olivat kuitenkin sitä mieltä, että ryhmä sopisi osaksi kuntouttavaa työtoimintaa. Ryhmän toimintatapoja ja tavoitteita pitäisi kuitenkin selkiyttää, jotta se olisi asiakkaille entistä hyödyllisempi.

Asiakkaiden osallisuuden tukeminen oli meille tärkeää. Osa asiakkaista kuitenkin oli sitä mieltä, että ryhmä olisi voinut olla valmiimpi paketti, koska kaikki eivät välttämättä uskalla sanoa toiveitaan ryhmän sisällöstä ääneen eivätkä myöskään oikein tiedä, mitä ryhmä voisi mahdollisesti pitää sisällään. Asiakkaat olivat kuitenkin tyytyväisiä siihen, että saivat halutessaan vaikuttaa ryhmän sisältöön. Osa hyödynsikin vaikutusmahdollisuuksia enemmän ja osa taas toivoi valmiiksi suunniteltua kokonaisuutta.

Kaiken kaikkiaan asiakkaat kokivat KIPINÄ- ryhmän hyödylliseksi. Lähes kaikki asiakkaat osallistuisivat ryhmään uudelleen ja voisivat suositella sitä muille asiakkaillekin. Vaikka kaikki ryhmässä läpi käydyt asiat eivät miellyttäneet kaikkia, ryhmä tarjosi varmasti jokaisella jotakin. Meikin onnistuimme sekä opinnäytetyön tekijöinä että ryhmänohjaajina: onnistuimme toteuttamaan tutkimuksen tärkeästä aiheesta sekä suunnittelemaan ja ohjaamaan ryhmää, jonka asiakkaat kokivat onnistuneeksi ja tarpeelliseksi kuntouttavan työtoiminnan toimintamuodoksi.

11 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe kumpusi omasta kiinnostuksestamme. Opintojemme aikana osa meistä oli ollut työharjoittelussa kuntouttavaan työtoimintaan liittyvissä paikoissa, ja opintojemme loppupuolella saimme idean tehdä opinnäytetyön yhdessä nimenomaan kuntouttavaan työtoimintaan liittyen. Mielestämme kuntouttava työtoiminta on aiheena ajankohtainen ja tärkeä, ja halusimme tehdä opinnäytetyömme työelämälähtöisesti. Lopullinen alkusysäys opinnäytetyömme aloittamiselle tuli OVI-työpajalta, kun meille tarjottiin mahdollisuutta tehdä opinnäytetyö yhteistyössä heidän kanssaan.

Työelämän yhteistyökumppanimme oli hyvin mukana opinnäytetyöprosessissamme. Saimme työpajalta tarvittaessa tukea ja neuvoja opinnäytetyöhömmee liittyen, emmekä kokeneet jääneemme yksin prosessin kanssa. Yhteistyömme sujui ilman minkäänlaisia ongelmia, mikä helpotti suuresti opinnäytetyömme tekemistä.

Aloitimme opinnäytetyöprosessin keväällä 2013. Olimme suunnitelleet saavamme opinnäytetyömme valmiiksi vuoden 2013 loppuun mennessä, mutta tutkimuksen edetessä huomasimme, että aikataulumme oli liian kunnianhimoisen. Tehtävää oli paljon kolmellekin tekijälle, sillä kuntouttava työtoiminta on aiheena hyvin laaja ja siihen liittyvää kirjallisuutta ja aiemmin tehtyjä tutkimuksia on paljon. Lisäksi opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden suunnittelu vei yllättävän paljon aikaa, samoin kuin kerätyn aineiston litterointi. Päätimme siis antaa itsellemme lisää aikaa opinnäytetyön tekemiseen, mikä jälkikäteen ajateltuna olikin viisas päätös.

Mielestämme on ollut etu, että meitä on ollut useampi tekijä. Olemme pystyneet jatkuvasti keskustelemaan omista havainnoistamme ja näkökulmistamme. Lisäksi motivaatio on pysynyt paremmin yllä, kun olemme saaneet tukea toisistamme. Olisi ollut valtava haaste suunnitella ja ohjata koko KIPINÄ-ryhmä yksin. Mielestämme on hyvä, että olemme kaikki opiskelleet sosionomin (AMK) koulutusohjelmassa. Näin ollen meille on tullut jo opintojemme alusta alkaen tutuksi moni työssämme keskeinen näkökulma tai taustavaikuttaja, kuten asiakaslähtöisyys, sosiaalisen osallisuuden vahvistaminen ja dialoginen vuorovaikutus. Näiden periaatteiden pohjalta aloimme tehdä tutkimustamme.

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää asiakkaiden kokemuksia KIPINÄ-ryhmän merkityksestä heidän kuntoutumiseensa. Mielestämme paras tapa selvittää asiakkaiden kokemuksia oli kysyä heiltä itseltään. Teemahaastattelu oli tutkimuksemme kannalta toimiva metodi. Asiakkaiden ääni tuli sen avulla esiin ja teemahaastattelu jätti tilaa asiakkaiden omille kokemuksille ja tulkinnoille. Teemahaastattelu oli meille uusi tapa kerätä aineistoa, mutta mielestämme hoidimme haastattelun hyvin. Haastattelu oli meille hyvin antoisa kokemus; siitä oli apua etsiesämme vastausta tutkimusongelmaamme, mutta pääsimme myös kehittämään vuorovaikutustaitojamme ja refleктоimaan omaa onnistumistamme haastattelijoina.

Aineiston litteroiminen oli hyvin työläs vaihe. Läpi käytävää aineistoa oli paljon, sillä teemahaastattelun lisäksi kävimme läpi sekä jokaisen ryhmänohjauksen jälkeen kerätyn lyhyemmän kertapalautteen että viimeisellä kerralla kerätyn pidemmän loppupalautteen. Kävimme aineistoa läpi yhä uudelleen, yhdessä ja erikseen, ja vähitellen sieltä alkoi hahmottua aineistoa yhdistäviä teemoja, joiden avulla jäsensimme aineistoamme.

Olimme miettineet ennen aineiston läpikäymistä, pitäisikö meidän luoda etukäteen jonkinlaisia alaluokkia, joihin saisimme sovitettua asiakkaiden kokemukset. Olimme pohtineet alustavasti, että voisimme hyödyntää Saikun ja Kokon (2012, 13) taulukkoa sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen elementeistä. Huomasimme kuitenkin, että valmiiksi miettimme alaluokkiin emme olisi saaneet aineistoa sovitettua. Jaottelu olisi tuntunut keinotekoiselta ja väkisin tehdyltä. Joten oli hyvä, että syvennyimme aineistoon kaikessa rauhassa ja vähitellen aineistosta nousikin sopivia tapoja jäsentää sitä.

Aineistosta kävi ilmi, että KIPINÄ-ryhmään osallistuneet asiakkaat kokivat ryhmän parantaneen heidän työ- ja toimintakykyään. Ryhmä antoi mahdollisuuden saada vertaistukea ja asiakkaat kokivat ryhmän sisällön hyödylliseksi ja hyvin suunnitelluksi. Vastaavissa tutkimuksissa, kuten Rytmihankkeessa, on päädytty samankaltaisiin tuloksiin. Ryhmämuotoinen toiminta voi onnistuessaan ylläpitää tai lisätä pitkäaikaistyöttömän työkykyä ja parantaa hänen elämänhallintaansa (Honkanen & Kallio 2011). Ryhmä antoi paljon myös meille. Kehityimme ryh-

mänohjaajina ja kuntouttavan työtoiminnan asiakasryhmän erityispiirteet tulivat meille tutuiksi.

Haluamme jatkuvasti kehittyä tulevina sosionomeina, ja siksi kannustimme jatkuvasti asiakkaita antamaan meille palautetta sekä ohjauksestamme että KIPINÄ-ryhmän sisällöstä. Mielestämme pitkäaikaistyöttömille tarjottavia palveluita tulisi jatkuvasti kehittää, ja siksi meistä oli mielekästä päästä luomaan ryhmä, joka voisi olla osa kuntouttavan työtoiminnan palveluja. Siksi asiakkailta saatu rehellinen ja avoin palaute olikin meille erityisen tärkeää, jotta luomaamme ryhmää voitaisiin kehittää edelleen vastaamaan paremmin kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden tarpeita. Toisaalta palautteen avulla voidaan kartoittaa myös niitä asioita, jotka ovat osoittautuneet toimiviksi ja joilla on asiakkaiden kuntoutumista tukevia ominaisuuksia. (Juuti & Rovio 2001, 80.)

Asiakkaiden antaman palautteen perusteella nousi kehittämisehdotuksia ryhmämuotoiseen toimintaan. Yritysvierailut koettiin mielenkiintoisiksi ja hyödyllisiksi, joten niihin voisi jatkossa keskittyä enemmän. Asiakkaiden mielipiteet ja toiveet olisi hyvä ottaa huomioon, tarjoten heille kuitenkin samalla uusia ja erilaisiakin vaihtoehtoja yritysvierailujen suhteen. Työelämään ja tulevaisuuteen suuntautuvilla teemoilla voi olla myös aktivoiva vaikutus asiakkaisiin. Asiakkaiden antamasta palautteesta huomasimme myös, että ryhmä olisi voinut olla kestoiltaan pidempi. Pidempikestoinen ryhmä edesauttaisi asiakkaiden ryhmäytymistä, jonka kautta ryhmästä voisi olla asiakkaille enemmän hyötyä.

Opinnäytetyötä tehdessämme pohdimme samalla, minkälaisia jatkotutkimusaiheita prosessi voisi tarjota aiheesta kiinnostuneille. KIPINÄ-ryhmän asiakkaille voisi järjestää tulevaisuudessa uudestaan ryhmänohjausta, jossa pyrittäisiin tutkimaan sitä, kuinka ryhmänohjaus heitä hyödytti. Samalla voisi verrata jo ryhmässä olleita aivan uusiin asiakkaisiin, jotka vasta aloittavat vastaavanlaista ryhmätoimintaa. Samaan aikaan olisi siis käynnissä kaksi eri ryhmää. Mielestämme olisi mielenkiintoista tutkia myös sitä, onko ryhmämuotoisella toiminnalla vaikutusta asiakkaiden työllistymisen tai koulutukseen hakeutumisen suhteen.

Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tai koulutukseen hakeutumisen tukeminen on yhteiskunnallisesti merkittävä keino vähentää työttömyyttä ja sitä kautta yhteiskunnasta syrjäytymistä. Sosiaali- ja terveysministeriön (2013) mukaan syrjäytyminen voi olla seurausta esimerkiksi työttömyydestä, köyhyydestä, mielenterveysongelmista tai päihdeongelmista. Työttömillä on muita suurempi riski syrjäytyä. Syrjäytyminen ja köyhyys vaikeuttavat ihmisen normaalia osallistumista yhteiskunnan toimintoihin.

Näiden yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuun ja ennaltaehkäisyyn tarvitaan useiden eri hallinnonalojen konkreettisia toimia ja pitkäjänteistä yhteistyötä, ennen kuin pelkän sosiaaliturvan varassa eläminen on osa entistä useamman ihmisen arkea. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013.) Työttömyyden negatiivisia vaikutuksia on pyritty ehkäisemään monilla eri keinoilla, joista yksi on kuntouttava työtoiminta.

Kuntouttava työtoiminta tarjoaa pitkäaikaistyöttömille käytännönläheistä toimintaa, jonka tarkoituksena on ehkäistä heidän syrjäytymistään yhteiskunnasta. Halusimme osallistua tämän yhteiskunnallisesti merkittävän toiminnan kehittämiseen. Tämä oli yksi syy siihen, että valitsimme juuri kuntouttavan työtoiminnan opinnäytetyömme aiheeksi.

LÄHTEET

Aho-Mantila, S., Marniemi, J., Rautalampi, J. & Hassinen, J. 2004. Mahdollisuuksien maailma. Käytännön toimijoiden oppeja kuntouttavasta työtoiminnasta. Valtakunnallinen työpajayhdistys. Jyväskylä: Kopiojyvä.

Ala-Kauhaluoma, M., Keskitalo, E., Lindqvist, T. & Parpo, A. 2004. Työttömien aktivointi. Kuntouttava työtoiminta – lain sisältö ja vaikuttavuus. Stakes tutkimuksia 141. Saarijärvi: Gummerus.

Anttila, P. 2000. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Taito-, taide ja muotoilualojen tutkimuksen työvälaineet. 3. painos. Hamina: Akatiimi Oy.

Eloranta, H. 2006. Asiakkuuden ja osallisuuden rakentuminen palveluohjauksessa. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto [viitattu 23.9.2013]. Saatavissa: http://www.sosiaaliportti.fi/File/f8d0663a-6a7a-49ed-8ef3-13531a25483c/Eloranta_gradu.pdf

Eskola, J. & Vastamäki J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltonen, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Juva: PS-kustannus, 26–44.

Gensler, H. 1998. Ethics – a contemporary introduction. Oxon: Routledge.

Haahtela, R. 2008. Asunnottomien naisten identiteetit ja osallisuuden odotukset kuntoutumiseen tähtäävissä palveluketjuissa. Teoksessa: Jokinen, A. & Juhila, K. (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 224–252.

Hassinen, M. 2004. Starttipaja Aapinen. Työpajatoiminnan, yksilövalmennuksen ja palveluohjauksen kehityskulku sekä nykytila Suomessa. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry: Edita.

- Heimonen, S. 2009. Toimintakyvyn arviointi ja tukeminen. Teoksessa: Pohjolainen, P. & Heimonen, S. (toim.) Toimintakyvyn laaja-alainen arviointi ja tukeminen. Helsinki: Ikäinstituutti, 6–16.
- Heinonen, E., Hämäläinen, K., Räisänen, H., Sihto, M. & Tuomala, J. 2004. Mitä on työvoimapolitiikka? Jyväskylä: Gummerus.
- Hinkka, T., Koivisto, J. & Haverinen, R. 2006. Kartoittava kirjallisuuskatsaus sosiaalisen kuntoutuksen työmuodoista ja niiden vaikutuksista. Stakesin raportteja 12/2006. Helsinki: Stakes.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Honkanen, K. & Kallio, S. 2011. RYTMI-projekti. Hyvää oloa ja arjen rytmiä heikossa työmarkkina-asemassa olevalle työnhakijalle [verkkojulkaisu]. Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia [viitattu 25.9.2013]. Saatavissa: <http://www.slideshare.net/palmenia/seminaaridiat-301111>
- Häikiö, L. 2000. Osallisuus kylässä: herrojen herkkua vai jokapäiväistä leipää. Tampere: Yliopistopaino.
- Hämäläinen, K., Taimio H. & Uusitalo R. (toim.) 2005. Työttömyys- taloustieteellisiä puheenvuoroja. Palkansaajien tutkimuslaitos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2013. Hämeen ely-keskuksen työllisyyskatsaus [verkkojulkaisu]. Hämeen ely-keskus [viitattu 23.1.2013]. Saatavissa: www.ely-keskus.fi/julkaisut

Juuti, P. & Rovio, E. 2010. Keskusteleva johtaminen. Helsinki: Otava.

Järvikoski, A. 2008. Kuntoutuskäsityksen muutos ja kuntoutuksen vaikuttavuuden tutkimus. Teoksessa: Mäkitalo, J., Turunen, J. & Vilkkumaa, I. (toim.) Vaikuttavuus muutoksessa. Oulu: Kalevaprint Oy, 111–122.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2001. Johdanto. Teoksessa Järvikoski, A., Härkäpää, K. & Nouko-Juvonen, S. (toim.) Monia teitä kuntoutuksen arviointiin. Tutkimuksia 69/2001. Helsinki: Yliopistopaino, 4–6.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2004. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: WSOYpro.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. 5. painos. Helsinki: WSOYpro.

Karjalainen, V. & Rajavaara, M. 2012. Sosiaalinen kuntoutus lakisääteiseksi - mikä muuttuu? Kuntoutus-lehti 4/2012. Sosiaalisen kuntoutuksen teemanumero. Kuntoutussäätiö, 3–4.

KASTE. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2012- 2015 [verkkojulkaisu]. [viitattu: 24.10.2013]. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf

Karvinen, E. & Oikarinen, U. (toim.) 2001. Liikunnasta voimaa kodin arkeen: opas ikäihmisen omaishoitajille. Helsinki: Kuntokallio.

Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J. Kuntoutumisen mahdollisuudet. 2009. 4. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kokko, K. 2008. Työttömyys ja psyykinen pahoinvointi: altistumista ja seurauksia. Teoksessa Elo, A.-L., Feldt, T., Hättinen, M., Kinnunen, U., Kokko, K., Mouno, S., Mäkikangas, A., Pekkonen, M., Piitulainen, S., Rantala, A., Rantanen, J., Ruokolainen, M., Rönkä, A., Sallinen, M. & Simola, A. Työ leipälajina. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. Juva: PS-kustannus, 200–227.

Kokko, R.-L., Kotiranta P.-L. (toim.) 2010. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi. Paltamon työllistämismallin arviointitutkimus 2009-2013. I osaraportti 2.6.2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [viitattu 25.9.2013]. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80395/2c110a57-ee8f-4eb3-a820-f4e2f760c82b.pdf?sequence=1>

Koukkari, M. 2010. Tavoitteena kuntoutuminen. Kuntoutujien käsityksiä kokonaisvaltaisesta kuntoutuksesta ja kuntoutumisesta. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Kuikka, S. 2013. Lahden kaupungin työllisyystilanne vaikea [verkkajulkaisu]. Lahden kaupunki [viitattu 25.9.2013]. Saatavissa: <http://www.lahti.fi>

Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. 2012. [viitattu 23.9.2013]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja>

Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Helsinki: Oy Finn Lectura.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001. Saatavissa: <http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189>

Lindqvist, T., Oksala, I. & Pihlman, M.-R. (toim.). 2001. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita [viitattu 7.9.2013]. Saatavissa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/tao/julkaisut/kuntoutus/kuntouttava.pdf>

Lundy, C. 2004. Social work and social justice. A structural approach to practice. Peterborough: Broadview press.

Marttila, K. & Ojanperä, J. 2011. Kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuus. Tutkimus kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuudesta Seinäjoella. Sosiaalialan opinnäytetyö. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Niemistö, R. 2004. Ryhmän luovuus ja kehityshehdot. Tampere: Palmenia-Kustannus.

Palosuo, Y. 2009. Työllistymisen ja työllistämisen edellytykset: tapaustutkimus työsuhteen muotoutumisesta pk-yrityksessä. Kuopio: Kuopion Yliopisto.

Payne, M. 2005. Modern social work theory. Third edition. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Pekkonen, M. 2008. Kuntoutus työkyvyn ja työhyvinvoinnin ylläpitäjänä. Teoksessa: Elo, A.-L., Feldt, T., Hätinen, M., Kinnunen, U., Kokko, K., Mauno, S., Mäkikangas, A., Pekkonen, M., Piitulainen, S., Rantala, A., Rantanen, J., Ruokolainen, M., Rönkä, A., Sallinen, M. & Simola, A. Työ leipälajina. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. Juva: PS-kustannus, 346–361.

Pietiläinen, E. & Seppälä, H. 2003. Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa. Helsinki: Painopörssi Oy.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen: sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Rissanen, P. & Aalto, A.-M. 2002. Yhteenveto kuntoutuksen vaikuttavuuden arvioinnista. Teoksessa: Aalto, A.-M., Hurri, H., Härkäpää, K., Järvikoski, A., Kallanranta, T., Karjalainen, K., Kaukonen, O., Laisola-Nuotio, A., Malmivaara, A.,

Mannila, S., Pohjolainen, T., Rissanen, P., Salminen, J. & Tilvis, R. Kannattaako kuntoutus? Asiantuntijakatsaus eräiden kuntoutusmuotojen vaikuttavuudesta. Saarijärvi: Gummerus, 1–26.

Rogers, J. 2004. Aikuisoppiminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. 1. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Räsänen, H. 2009. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät [viitattu 24.1.2014]. Saatavissa:
http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/koulutus/Ylempi_AMK_tutkinto/kudos/menetelmat/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja] [viitattu 25.9.2013]. Saatavissa:
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Saikku, P. & Kokko, R.-L. 2012. Kuntoutuksen käytännöt Paltamon työllisyyskokeilussa. Toimijuuden tukeminen ammatillisessa ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. Kuntoutus-lehti 4/2012. Sosiaalisen kuntoutuksen teemanumero. Kuntoutussäätiö, 5–16.

Sallinen, M., Kandolin, I. & Purola, M. 2002. Elämisen rytmi: kohti tasapainoa työn ja muun elämän välillä. Helsinki: Työterveyslaitos.

Sillanaukee, P., Väärälä, R., Vuorinen, V., Kuusisto, R., Iivonen, E., Säntti, R., Äijö K. & Palola, E. 2012. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:21 [viitattu 19.9.2013]. Saatavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-22206.pdf

Simonen, M. 2009. Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa: Pohjolainen, P. & Heimonen, S. (toim.) Toimintakyvyn laaja-alainen arviointi. Helsinki: Ikäinstituutti, 64–73.

Sosiaalihuoltolaki 710/1982. Saatavissa:

<http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710>

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2012. Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen.

[viitattu 24.10.2013]. Saatavissa:

http://www.stm.fi/hyvinvointi/osallisuuden_edistaminen/syrjaytymisen_ja_koyhyden_ehkaisu

Suomen virallinen tilasto. 2013. Tilasto Suomen työttömyysturvasta. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Kansaneläkelaitos ja Finanssivalvonta. [viitattu 10.12.2013] Saatavissa:

[http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/%28WWWAllDocsById%29/BC665F0B97BB1895C2257BF3001B3FDF/\\$file/Tilasto%20Suomen%20tyottomyysturvasta%202012.pdf](http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/%28WWWAllDocsById%29/BC665F0B97BB1895C2257BF3001B3FDF/$file/Tilasto%20Suomen%20tyottomyysturvasta%202012.pdf)

Suvikas, A., Laurell, L. & Nordman, P. 2006. Kuntouttava lähihoito. Helsinki: Edita.

Tarkiainen, L. 2011. Ryhmämuotoinen elintapaohjaus osana työttömien palvelukokonaisuutta. Rytmiprojektissa luodun toimintamallin arviointia. Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia.

Tarkiainen, L. & Salomäki, J. Toiminnalliset menetelmät uupuneiden kuntoutuksessa. Teoksessa: Lindqvist, M., Kopakkala, A., Nieminen, S., Sura, S., Tuomisto, M., Santasalo, H., Eklund, K., Janhunen, T., Tervamäki, P., Tarkiainen, L., Salomäki, J. & Partanen-Hertell, M. 2005. Miten käy toiminnallisten menetelmien? Psykodraaman ohjaajat kertovat. Pieksämäki: RT-Print Oy, 124–136.

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Osallisuus. [viitattu 23.9.2013] Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Työllisyyskatsaus. [viitattu 13.12.2013] Saatavissa: <http://www.tem.fi/files/38111/LOKA13.pdf>

Työpaja OVI:n asiakkuusprosessin kuvaus. 2008. Sote MK 11/2008.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Virrankari, S. & Kokko, K. 2013. Kuntouttava työtoiminta- osa elämää: tarinoita syrjäytymisestä ja osallisuudesta. Sosiaalialan opinnäytetyö. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan laitos.

Watson, T. 2012. Sociology, work and organisation. Sixth edition. New York: Routledge.

LIITTEET

Liite 1: KIPINÄ-ryhmän alustava ohjelma

Liite 2: KIPINÄ-ryhmän lopullinen ohjelma

Liite 3: Alkuhaastattelulomake

Liite 4: Palautelomake

Liite 5: Loppupalautelomake

Liite 6: Teemahaastattelun kysymyksiä

Liite 7: Tutkimuslupa

Liite 8: Suostumuslomake

Liite 1.

KIPINÄ-ryhmä

Ryhmä kokoontuu aina keskiviikkoisin klo 10-13!

Ke 16.10.2013:

Ryhmän pelisäännöt, ryhmäläisten ja ohjaajien toiveet ja odotukset

Ke 23.10.2013:

Terveydenhoitajan vierailu, terveyden vaikutukset työelämässä

Ke 30.10.2013:

Työelämä, oppisopimuskoulutus

Ke 6.11.2013:

Lahden liikuntapalvelut

Ke 13.11.2013:

Omat vahvuudet ja voimavarat

Ke 20.11.2013:

Päätös, pikkujoulut

Ensimmäisellä kerralla otamme vastaan ideoita ja toivomuksia teitä kiinnostavista aiheista, joten toivomme, että pohditte niitä jo etukäteen.

TERVETULOA!

Sanna, Susanna ja Suvi

Liite 2. KIPINÄ-ryhmän lopullinen ohjelma

Ke 16.10.2013

Ryhmän pelisäännöt, ryhmäläisten ja ohjaajien toiveet ja odotukset, alkuhaastattelulomakkeen täyttäminen

Ke 23.10.2013

Oppisopimuskoulutus, CV-netti, taiteilijan näyttely

Ke 30.10.2013

Omaehtoinen opiskelu, työvoimakoulutus, lyhytkurssien esittelyä, Lahden Liikuntapalvelut

Ke 6.11.2013

Terveyskioski, Monitoimikeskus Takatasku, terveydenhoitajan tapaaminen

Ke 13.11.2013

Yritysvierailut: Siemen ja Kone, Puustelli, Pitsi & Palmikko

Ke 20.11.2013

Teemahaastattelu

ALKUHAASTATTELULOMAKE

Tervetuloa KIPINÄ-ryhmään! Pyydämme sinua täyttämään tämän alkuhaastattelulomakkeen.

Ikä: alle 25 25-35 36-45 46-55 yli 55

Sukupuoli: mies nainen

Kuinka kauan olet ollut kuntouttavan työtoiminnan asiakkaana?

Kuinka monena päivänä viikossa osallistut kuntouttavaan työtoimintaan?

Kuinka monta tuntia päivässä osallistut kuntouttavaan työtoimintaan?

Kuinka pitkään olet ollut työttömänä?

Mitä toivomuksia tai odotuksia sinulla on KIPINÄ-ryhmään liittyen?

PALAUTELOMAKE

1. Mikä oli tämän kerran ryhmätapaamisessa parasta?

2. Entä mitä kritiikkiä haluaisit antaa tämän päivän tapaamista koskien?

3. Oliko ryhmätapaaminen mielestäsi hyödyllinen? Miksi/miksi ei?

4. Miten arvioisit ryhmätapaamisen onnistumista?

Hyvä Kohtalainen Tyydyttävä Välttävä Huono

5. Mitä palautetta haluat antaa ohjaajille heidän toiminnastaan jne.?

Risut ja ruusut.

LOPPUPALAUTE KIPINÄ-RYHMÄSTÄ

1. Mikä oli ryhmänohjauksen sisällössä mielestäsi onnistuneinta?

2. Oliko ryhmänohjauksessa jotain sellaista, mikä ei hyödyttänyt sinua? Mikä?

3. Kuinka hyvin pääsit mielestäsi vaikuttamaan ryhmän ohjelmaan?

Hyvin Kohtalaisesti Tyydyttävästi Välttävästi Huonosti

4. Koitko, että ehdotuksesi ja ideasi ryhmän ohjelmaa ja toimintaa koskien otettiin huomioon?

5. Koitko, että jokaisen kerran jälkeen täytettävä palautelomake oli tarpeellinen?

6. Jos annoit palautelomakkeessa kritiikkiä, koitko ohjaajien ottaneen sen huomioon seuraavilla kerroilla?

7. Mikä ohjaajien (Suvi, Susanna ja Sanna) toiminnassa oli hyvää?

8. Mitä parannettavaa ohjaajien toiminnassa mielestäsi olisi?

9. Saitko ryhmästä ideoita tulevaisuutta ajatellen (esim. koulutus, vapaa-aika, työelämä)? Mitä?

10. Osallistuisitko vastaavaan ryhmään uudestaan? Miksi/miksi et?

11. Voisiko vastaavanlainen ryhmä olla kuntouttavan työtoiminnan työtoimintapaikka?

12. Mitä olisit ryhmän ohjaajana tehnyt toisin?

13. Miten KIPINÄ-ryhmä onnistui kokonaisuudessaan?

Hyvin Kohtalaisesti Tyydyttävästi Välttävästi Huonosti

Liite 6. Teemahaastattelun kysymyksiä

- Oliko toiminta mielestäsi hyödyllistä? Hyödyttikö ryhmä sinua työllistymisen/kouluttautumisen/tulevaisuuden kannalta?
- Oliko tapaamisten sisältö mielestäsi hyvin suunniteltu?
- Tarjosivatko ryhmätapaamiset virikkeitä ja vaihtelua arkeen?
- Koitko tulleeesi kuulluksi/osalliseksi? Koitko, että ehdotuksesi ja ideasi ryhmän ohjelmaa ja toimintaa koskien otettiin huomioon?
- Millaiseksi koit ryhmän ilmapiirin? Oliko ryhmässä mielestäsi helppoa tuoda mielipiteesi esiin?
- Millä mielellä tulit ensimmäisellä kerralla ryhmätapaamiseen? Entä seuraavilla kerroilla?
- Mitä olisit ryhmän ohjaajana tehnyt toisin?
- Mikä ohjaajien toiminnassa oli hyvää?
- Voisiko vastaavaa ryhmää pitää myös tulevaisuudessa? Osallistuisitko uudestaan jos sellainen pidettäisiin?
- Mitä kehittämissuhteita haluaisit antaa?

LAHTI

Lahden kaupunki
SOTE/Hyvinvointipalvelut/sosiaalipalvelut
Sosiaalipalvelujen päällikkö

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

21.01.2014/8 §

Asianumero D/4019/13.00.00.00/2013
Päätöslaji Tutkimuslupa

Otsikko **Tutkimuslupa**
Päätösperustelut Susanna Peltola, Suvi Lindqvist ja Sanna Laine ovat hakeneet tutkimuslupaa sosiaalipedagogisen aikuistyön opinnäytetyötään varten. Tutkimuksen aiheena on: KIPINÄ- Asiakkaiden kokemuksia ryhmäohjauksen merkityksestä kuntoutumiseen OVI- työpajalla.

Päätös Päätin myöntää tutkimusluvan hakemuksen mukaisesti. Tutkimuslupa edellyttää, että valmistunut tutkimus toimitetaan tutkimuslupahakemuslomakkeessa ilmoitetun mukaisesti.

Lisätietojen antaja *[ilmoitettu]*

Toimivallan peruste Sosiaali- ja terveystoimialan toimintasääntö 1.6.2013/18 §
Nähtävänäoloaika 31.01.2014
Nähtävänäolopaikka Sosiaali- ja terveystoimialan kirjaamo, Aleksanterinkatu 24 B, 3. krs, 15140 Lahti

Muutoksenhaku Oikaisuvaatimus
Saaja Susanna Peltola, Suvi Lindqvist ja Sanna Laine
Tiedoksi *[ilmoitettu]*
Asiakirjat Tutkimuslupahakemus
Liitteet

Allekirjoitus

[ilmoitettu]

Opinnäytetyön nimi: KIPINÄ- Asiakkaiden kokemuksia ryhmäohjauksen merkityksestä kuntoutumiseen Lahden OVI-työpajalla

Tekijät: Suvi Lindqvist, Susanna Peltola ja Sanna Laine (Lahden ammattikorkeakoulu)

Kiitos, kun osallistut toiminnalliseen opinnäytetyöhömmе. Kävimme pitämässä infotilaisuuden OVI-työpajalla 27.8.2013. Tällöin kerroimme pitävämme ryhmäohjausta siitä kiinnostuneille kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille.

Ryhmään osallistuminen on vapaaehtoista, mutta toivottavaa olisi, että ryhmäläiset sitoutuvat toimintaan. Jos kuitenkin päätät keskeyttää, toivomme, että ilmoitat siitä meille.

Allekirjoittamalla suostumuslomakkeen annan luvan käyttää luovuttamiani tietoja tämän opinnäytetyön tekemiseen. Kerättyjä tietoja käsitellään luottamuksellisesti niin, että opinnäytetyöstä ei käy ilmi kenenkään henkilöllisyys. Kaikki kerätty materiaali hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Päiväys

Allekirjoitus ja nimenselvennys